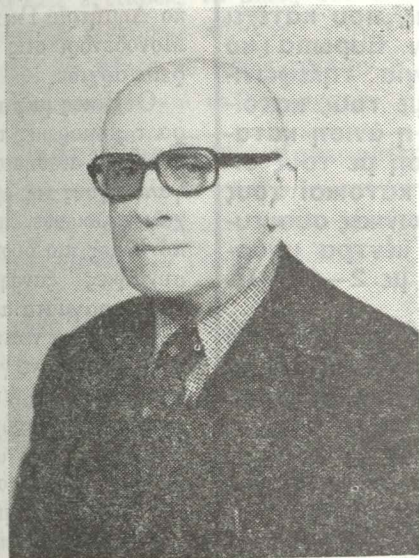

ΚΩΣΤΑΣ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

Το Ζαγόρι πενθεί. Πενθεί γιατί έχασε τον έξοχο μελετητή του. Έχασε τον άνθρωπο που αφιέρωσε τη ζωή του, το είναι του, την ικμάδα του στην υπηρεσία της ιδιαίτερης πατρίδας του και στην προσπάθεια να κρατήσει, να ξαναζωντανέψει, να αναστήσει το Ζαγόρι, το Ζαγόρι μας που χάνεται.

Πέθανε Όρθιος σαν τα μεγάλα δέντρα που ριζώνουν στον τόπο τους ακλόνητα. Πέθανε σαν αγωνιστής την ώρα που προσπαθούσε να πείσει τον κ. Νομάρχη για τα δίκαια των συγχωριανών του. Πέθανε με τρόπο που του άξιζε, χωρίς πόνους, χωρίς βάσανα, χωρίς να βαρύνει την υπέροχη σύντροφό του.

Πέθανε και κηδεύτηκε στο Κουκούλι το Σάββατο 17 Οκτωβρίου ο Πρόεδρος της Λαογραφικής Εταιρείας Ζαγορίου και της Εφημερίδας το ΖΑΓΟΡΙ μας Κώστας Λαζαρίδης.

Το περιοδικό μας θα αφιερώσει το φύλλο του Δεκεμβρίου στη Μνήμη του αιμνηστού Προέδρου μας. Παρακαλούνται όσοι από τους συνεργάτες μας ή αναγνώστες θέλουν να δημοσιεύσουν απόψεις τους για το έργο του Κώστα Λαζαρίδη να μας τις στείλουν μέχρι τις 15 Νοεμβρίου. Προειδοποιούμε καμμία σχετική εργασία δεν θα δημοσιευθεί σε επόμενο φύλλο. Η μνήμη του εκλειπόντος δεν μας επιτρέπει την οποιαδήποτε δημοσίευση.

Υπενθυμίζουμε ότι η Συντακτική Επιτροπή διατηρεί το δικαίωμα να περιορίζει τα κείμενα ανάλογα με το χώρο του περιοδικού.

* Οι εισφορές που πήραμε στη μνήμη του θα δημοσιευθούν στο φύλλο του Δεκεμβρίου.

ΖΑΓΟΡΙΑΚΑ

ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΑΣ

Από τον προϋπολογισμό που δημοσιεύσαμε στο φύλλο του Μαΐου, φαίνεται ότι η κατά μήνα δαπάνη έκδοσης της εφημερίδας μας πλησιάζει τις 150.000 δραχμές. Από τις στήλες των εισφορών εύκολα διαπιστώνει κανείς ότι, οι εισπράξεις απέχουν πολύ από τις δαπάνες. Προς το παρόν και ως ότου οι αναγνώστες προσαρμοστούν στην απότομη αύξηση των εξόδων, κυκλοφορούμε με δανεισμό. Να ζητήσουμε αύξηση των εισφορών προς το παρόν δεν το κρίνουμε ορθό. Μπορούμε όμως να παρακαλέσουμε όσους καθυστερούν από αμέλεια την αποστολή της εισφοράς τους ας μας θυμηθούν. Είναι κρίμα να διακοπεί μια τόσο ωφέλιμη για το Ζαγόρι προσπάθεια.

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ

Η ιστορία επαναλαμβάνεται. Άλλη μια κοινωνικοποιημένη βιομηχανία ξεκινάει με «σκάνδαλο». Πληροφορηθήκαμε και διαβάσαμε στον ημερήσιο τύπο ότι η ανάθεση κατασκευής των εγκαταστάσεων δεν έγινε ύστερα από αδιάβλητη κρίση, η υπόθεση πήγε στα δικαστήρια, ο πρόεδρος των πρωτοδικών διέταξε να σταματήσει κάθε ενέργεια, ο διευθυντής και ένας από τους συμβούλους της Αναπτυξιακής Εταιρείας «ΔΩ-ΔΩΝΗ» παραιτήθηκαν, ότι πριν εκδικαστεί η προσφυγή το Δ. Σ. της βιομηχανίας απέσυρε την εντολή ανάθεσης της κατασκευής, ώστε να μην υπάρχει αντικείμενο να επιληφθεί το δικαστήριο κ.ά.

Πως όμως να πάει καλά μια βιομηχανία, όταν κατά τη δημιουργία της επικράτησαν αστάθητοι παράγοντες, με αποτέλεσμα φορείς, χωρίς να έχουν καμμία απολύτως σχέση με τα περιουσιακά στοιχεία της βιομηχανίας, να αποκτήσουν δικαιώματα ίσα με το ποσοστό των ιδιοκτητών.

Αναλυτικότερα στο κεφάλαιο

της Βιομηχανίας μετέχουν οι δασοκτήμονες κοινότητες με ποσοστό 30ο), η Ένωση δασεργατών με 40ο) και το υπόλοιπο 30ο) το μοιράστηκαν η ...Εταιρεία ΔΩΔΩΝΗ με 20ο) και η... Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων με 10ο). Με άλλα λόγια οι ιδιοκτήτες θα παίρνουν λιγότερο από το 1/3 της περιουσίας τους, οι δασεργάτες τα ημερομίσθιά τους, συν το ποσοστό από την ιδιοκτησία της κοινότητας, συν το 40ο) της μετοχής τους και το υπόλοιπο 30ο) (ποσό ίσο με το ποσό των ιδιοκτητών) φορείς που τίποτε δεν πρόκειται να προσφέρουν στις εργασίες της βιομηχανίας, εκτός των παχυλών μισθών των μελών τους που θα μετέχουν στο Διοικητικό Συμβούλιο και γιατί όχι και όσων θα διοριστούν στη Διοίκηση. Δεν είναι δε απίθανον να μην κατάγονται και από τις δασοκτήμονες κοινότητες.

Προσωπικά πιστεύω ότι η παραπάνω ανωμαλία διαχείρισης είναι μια ευκαιρία να επανεξετάσουν οι δασοκτήμονες κοινότητες το όλο θέμα από την αρχή. Να αποκτήσει κάθε δικαιούχος τα ποσοστά που του ανήκουν και να αναλάβουν οι ίδιοι την διοίκηση και διαχείριση. Προβλέπουμε ότι όχι μόνον δεν θα περισσεύει μέρισμα αλλά μήπως τους ζητήσουν και να... συμβάλουν στην κάλυψη των ζημιών, όπως συνέβη προ καιρού σε παραγωγούς, που όχι μόνο δεν πήραν την αξία των προϊόντων τους, αλλά τους ζητούσαν να καλύψουν τη διαφορά από τη ζημία της διαχείρισης. Κάτι ήξεραν όσες δασοκτήμονες κοινότητες δεν θέλησαν να μετέχουν στη δημιουργία της βιομηχανίας. Ελεύθερες θα έχουν τη δυνατότητα να πωλούν τα δασικά τους προϊόντα στην καλύτερη τιμή που θα τους προσφέρουν, χωρίς τον κίνδυνο ζημιών της βιομηχανίας που εμείς θεωρούμε πολύ πιθανές.

Μην σας φαίνεται παράξενο. Όλα μπορεί να γίνουν όταν τη διαχείριση αναλαμβάνουν ανα-

λαμβάνουν πρόσωπα, που δεν έχουν καμμία σχέση με το αντικείμενο και τα περιουσιακά στοιχεία.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ. Αναδημοσιεύουμε σχόλιο από την εφημερίδα «Ηπειρωτικός Αγών» «Είναι αλήθεια ότι κανένα υπουργείο δεν γνωρίζει ποιο την εποπτεύει (Σ.Σ. τη βιομηχανία) και ότι υπάρχουν νομικά προβλήματα δύσκολα στην εποπτεία για επίλυση; Έτσι μάθαμε και ρωτάμε».

ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΝΑ ΜΗΝ ΠΕΡΙΦΡΟΝΟΥΝ

ΤΑ ΑΙΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Από τις πρώτες εξαγγελίες του κ. Πρωθυπουργού και του Γεν. Γραμματέα Τύπου και Πληροφοριών ήταν, οι διάφορες Υπηρεσίες να απαντούν ΤΟ ΤΑΧΥΤΕΡΟ τόσο στα αιτήματα των πολιτών όσο και στα σχόλια ή άρθρα που προβάλλονται δια των μέσων ενημερώσεως (εφημερίδες, περιοδικά κλπ.).

Μερικές υπηρεσίες συμμορφώθηκαν, αλλά για λίγο χρονικό διάστημα. Τώρα καμμία σχεδόν υπηρεσία δεν ακολουθεί τις εντολές του κ. Πρωθυπουργού, με εξαίρεση ίσως της μεγαλύτερης κυκλοφορίας εκδόσεις, ενώ το ΖΑΓΟΡΙ μας το διαβάζουν μόνο 10.000 πολίτες.

Η αδιαφορία αυτή προς τα αιτήματα των πολιτών είναι τελείως αντιδημοκρατική γιατί δείχνει περιφρόνηση ισχυρού προς τον πολίτη και αντικυβερνητική γιατί ο λαός ρίχνει το βάρος στην Κυβέρνηση.

Πρέπει ο κ. Νομάρχης σαν εκπρόσωπος της Κυβέρνησης να επιληφθεί της σοβαρής αυτής παρατυπίας, να θέσει τους διευθυντές των Υπηρεσιών προ των ευθυνών των και με το Γραφείο Τύπου της Νομαρχίας να παρακολουθεί την πιστή εφαρμογή των εντολών του.

Εμείς διερωτώμεθα γιατί η υποχρέωσή μας να στέλνουμε κάθε μήνα 10 φύλλα στη Γεν. Γραμματεία Τύπου — Πληροφοριών και το Γραφείο Τύπου της Νομαρχίας αφού τα πετούν στον κάλαθο των αχρήστων.

ΓΥΦΤΟΚΑΜΠΟΣ

Ο Γυφτόκαμπος είναι από τις γραφικότερες περιοχές της χώρας μας. Εκατοντάδες περιηγητές τον επισκέπτονται κάθε χρόνο. Πολλοί θάβελαν να μείνουν για λίγο στην περιοχή, να γευματίσουν κλπ. Η έλλειψη όμως ηλεκτρικού είναι η αιτία που δεν μπορούν να πραγματοποιήσουν την επιθυμία τους.

Ένα κατόστημα που το κρατάει ο Μπαρμπά - Γιώργος, δεν

έχει τη δυνατότητα να εξυπηρετήσει τις σύγχρονες απαιτήσεις των επισκεπτών, γιατί δεν έχει ηλεκτρική εγκατάσταση, ούτε τα τροχόσπιτα μπορεί να εξυπηρετηθούν. Όταν με το καλό φύγει ο Μπαρμπά - Γιώργος, κανείς δεν πρόκειται να τον διαδεχθεί με αυτή την κατάσταση.

Στον ίδιο χώρο βρίσκονται και οι εγκαταστάσεις του Δασαρχείου που οι υπάλληλοί του εξυπηρετούνται με πρωτόγονα μέσα.

Είναι πολύ δύσκολο να τοποθετήσει η ΔΕΗ ένα μικρό μετασχηματιστή, ώστε να δοθεί ρεύμα σε όλους που χρειάζονται, χωρίς να επιβαρυνθούν με τη δαπάνη της εγκατάστασής του; Φτωχοί κάτοικοι ορεινής περιοχής είναι.

ΑΓΡΟΤΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο θεσμός του Αγροτουρισμού άρχισε να εφαρμόζεται σε πολλά μέρη της χώρας μας. Ήδη παρουσιάζουν ικανοποιητική δραστηριότητα στη Μυτιλήνη, στη Ζάκυνθο, στην Πελοπόννησο, στις Πρέσπες, στη Φλώρινα κ.ά. Όπως γράψαμε και παλαιότερα οι γυναίκες στην Ευρώπη συναγωνίζονται με επιτυχία τον «βιομηχανοποιημένο τουρισμό». Με τον αγροτουρισμό που προσφέρουν, ο επισκέπτης ζει τις διακοπές του σε οικογενειακό περιβάλλον, οι δε αγρότισσες έχουν ικανοποιητικά επικερδή αποτελέσματα.

Το Ζαγόρι με τις απaráμιλλες ομορφιές του, προσφέρεται για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού, ώστε οι υποαπασχολούμενες γυναίκες, με πολύ πιο ξεκούραστη εργασία, θα συμπληρώνουν το ετήσιο εισόδημά τους.

Δυστυχώς κάποια προσπάθεια που ξεκίνησε στους Κήπους μάλλον έχει ατονήσει. Οι Ζαγορίσιες με την ξακουστή νοικοκυροσύνη τους, έχουν όλες τις προϋποθέσεις ώστε να προσελκύσουν τις οικογένειες που επισκέπτονται την περιοχή μας. Ας ξεκινήσουν και θα διαπιστώσουν ότι εκτός από το ικανοποιητικό εισόδημα που θα αποκτούν θα έχουν την ευκαιρία να συναναστρέφονται με επισκέπτες από τα άλλα διαμερίσματα της χώρας μας αλλά και της Ευρώπης, πλουτίζοντας έτσι τις γνώσεις τους.

Σε άλλη σελίδα μας δημοσιεύουμε μελέτη της κ. Ε. Παγκρατίου, η οποία αναλύει λεπτομερέστερα το θέμα. Αξίζει τον κόπο να διαβαστεί από τις Ζαγορίσιες. Παρακαλούμε τους αναγνώστες μας να την κοινοποιήσουν σε όσο το δυνατόν

περισσότερες συμπατριώτισσές μας.

ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗ ΚΑΛΥΨΗ

Υποστηρίζεται ότι το αυτοκίνητο και το τηλέφωνο ήταν η αρχή και η βάση για την απότομη τεχνολογική ανάπτυξη στις αρχές του αιώνα μας. Αργότερα συνέβαλαν τα COMPUTERS.

Υπάρχουν όμως ακόμη οικισμοί 100, 150 και 200 κατοίκων, όχι μακριά από τα αστικά κέντρα, που οι κάτοικοί της στερούνται του αγαθού της τηλεπικοινωνίας.

Στη χώρα μας, που κατέχει καλή θέση στον Ευρωπαϊκό χώρο σε αναλογία τηλεφωνικών συσκευών με τους κατοίκους της, ισχύει η άνιση κατανομή. Σε αντίθεση με τους οικισμούς που οι κάτοικοί τους δεν έχουν τηλεφωνικές συσκευές στα αστικά κέντρα υπάρχουν οικογένειες με 2—3 τηλέφωνα.

Είναι σοβαρό εμπόδιο για τον επαναπατρισμό, την εγκατάσταση και την αποκέντρωση ή έλλειψη τηλεφώνου, τόσο για την επαγγελματική εξυπηρέτηση, όσο και την αντιμετώπιση έκτακτων περιστατικών ιδίως υγειονομικής περιθάλψης.

Γράφουμε το σχόλιο μας, ύστερα από καρδιακό επεισόδιο επισκέπτη του Ζαγόρι, που η έλλειψη τηλεφώνου εμπόδιζε την επικοινωνία με γιατρό για την παροχή συμβουλών, σώθηκε ευτυχώς επειδή κατά σύμπτωση βρισκόταν στο χωριό επισκέπτης γιατρός, έστω και χωρίς το βαλιτσάκι του.

Είναι απογοητευτικό για το μέλλον του τόπου μας, ο ΟΤΕ να μην έχει καλύψει όλες τις περιοχές και ακόμη χειρότερο να μην έχει τη δυνατότητα να προγραμματίσει την επέκταση του δικτύου, για τα προσεχέ πεντε τουλάχιστον χρόνια, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν πότε - επί τέλους! θα έχουν τηλέφωνο στην επιχείρησή ή στο σπίτι τους.

ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ

Ο Πρόεδρος του Εκπολιτιστικού Συλλόγου «Η ΛΑΪΣΤΑ» κ. Ιωάννης Κογκούλης, μας γνώρισε τηλεφωνικά ότι, κατά πληροφορίες του Συλλόγου, συμπεριλήφθηκε στο τριετές πρόγραμμα, η επέκταση του τηλεφωνικού δικτύου στα χωριά Βρυσχώρι, Ηλιοχώρι, Λαΐστα.

Σύντομα θα τοποθετηθεί φερεισοχικός συγκεντρωτής γραμμών στη Λαΐστα και μέσα στο 1988 θα τοποθετηθούν 48 τηλέφωνα στους κατοίκους της κοινότητας.

ΠΕΡΑΣΜΑ ΣΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΤΟΥ ΒΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΣΗ ΣΤΟΝ ΟΛΥΜΠΟ

Στις 13 Αυγούστου που μας πέρασε πραγματοποιήθηκε η πρώτη εκδρομή του νεοσύστατου Ορειτικού Συλλόγου Πατίγκου.

Στόχος της εκδρομής μας ήταν να διασχίσουμε το Φαράγγι του Βίκου, από Μονοδένδρι προς Πατίγκο. Ξεκινήσαμε το πρωί με 13 αυτοκίνητα από το Πατίγκο, είμαστε συνολικά άτομα, μέλη του Ορειματικού Συλλόγου με αρχηγό τον κ. Δημήτριο Γκέκη. Φθώσαμε στο Μονοδένδρι στις 7 π.μ. και η πορεία άρχισε.

Ο Βίκος μας πρόσφερε απίστευτα τις ομορφιές του, χάρμα οφθαλμών και αισθήσεων. Για τους μεγαλύτερους της ομάδας που τον είχαν επισκευθεί παλιότερα κάτω από άλλες πιο δύσκολες και ειδικές συνθήκες ξανάρεσε στη μνήμη τους πράγματα αλλοτινά.

Για τους νεότερους και για όσους πηγαίναμε για πρώτη φορά η εμπειρία ήταν συγκλονιστική. Το στενά ή πιο φαργιά περάσματα, τα δασωμένα πλάγια, οι κρημαστοί δράχες, το νερό στο Κλίμα, οι πηγές στον Πόρο με τα πιο καθαρά νερά της Ευράπης, από τοποθεσίες με τα περιέργια ονόματα, οι λαοί και οι ρεματιές άφησαν μέσα μας εικόνες άσθιστες, συναισθηματικά μοναδικά, θαυμασμοί και αγάπης για την πιο υπέροχη φύση που τόπον μας.

Η οργάνωση της εκδρομής πηλέρξε σωστή ο δε αρχηγός μας εφύγο.

Ο Σύλλογός μας σκοπεύει να διοργανώσει κι άλλες εκδρομές αλλά Ελληνικά Βουνά. Επόμενος στόχος μας είναι ο Όλυμπος και η ανάβασή μας εκεί που θα πραγματοποιηθεί εντός του Σεπτεμβρίου.

Στις 19—20—21 Σεπτεμβρίου έγινε η δεύτερη ορειβατική εξόρμηση, με στόχο το βουνό των Θών, τον Όλυμπο. 15μελής ομάδα ξεκίνησε από τα Γιάννενα με 13 αυτοκίνητα Παρασκευή μεσημέρι έφθασε στο Λιτόχωρο και από εκεί στο καταφύγιο Σπήλιος Αγραπής Διανυκτέρευση. Το Σάββατο ανάβασε στο Μύτικα (υψ. 2.917) και σε άλλες κορφές.

Επιστροφή στο καταφύγιο, διανυκτέρευση και την Κυριακή επιστροφή στο Πατίγκο. Αρχηγός ο Κωνσταντίνος Πανταζής.

Ο Σύλλογός μας είναι στην ερχόμενη θέση να ανακονώσει τη διοργάνωση και άλλων εκδρομών με το πετυχημένο ξεκίνημα, άλλες βουνοκορφές έχοντας σκοπό την υλοποίηση των στόχων του.

Από το Δ.Σ. Ορειβατικού Συλλόγου Πατίγκου

Παλιές ιστορίες

Το 1921—1922 ήμουν μαθητής στην Εη τάξη του Δημοτικού Σχολείου του χωριού μου: το Καπέσοδο. Είχα ξεκινήσει καλά από την Εη τάξη και πάντα με πολλή όρεξη παρακολουθούσα τα μαθήματα. Στην Αη Δημοτικού, είχαμε το παλιό Αλφαριθμητικό που για πρώτες λέξεις είχε: ια - ωα με ωραίες χρωματιστές εικόνες. Τα: ια τα γνωστά λαλούδια και μια φολιά με αυγά. Ήταν ακόμα η καθαρεύουσα. Τον άλλο χρόνο κυκλοφόρησε για την Αη το Αλφαριθμητικό ήλιος. Το καλύτερο ως τότε βιβλίο. Στην Βα είχαμε το βιβλίο «Πέτρος Λάρας» διασκευή του Ρουβενσιάνου Κρούσου. Στην Γη το υπέροχο βιβλίο: «Τα ψηλά βουνά». Στην Δη το «Ραζακί σταφύλι» μισό δημοτική μισό καθαρεύουσα και τώρα στην Εη το «Γεροστάθη». Ήμουν τυχερός με τα ωραία αυτά βιβλία και τον καλό μου δάσκαλο Ανδρέα Τόλογλου.

Τότε το Δημοτικό σχολείο ήταν τετρατάξιο και μετά το Σχολαρχείο τρία χρόνια. Αν όμως φοιτούσες στο Δημοτικό την Εη τάξη ήταν κατ'ελάχιστον με εισαγωγικές εξετάσεις να μπεις στη Βα Σχολαρχείου. Από την Ση Δημοτικού με εξετάσεις πήγαινες στην Γ' Σχολαρχείου. Ήμουν καλός μαθητής και ήθελα να μάθω γράμματα. Μα πως να γίνει; Ήμουν ορφανός και φτωχός και το Σχολαρχείο ήταν σε άλλο χωριό.

ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΖΩΚΑ Καπεσοβίτη

Εντυχός ο πάππος μου, δάσκαλος και αυτός, το είχε αποφασίσει, έστω και με θυσίες, να με στείλει στο Ελλην. Σχολείο της Δοβράς (Ασπραγιάς σήμερα).

Το 1922—1923 ήταν η πιο δυστυχημένη χρονιά για την Πατρίδα μας. Ήταν η εποχή της Μικρασιατικής Καταστροφής. Ολόκληρος ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας καταστράφηκε. Ο Στρατός μας αναγκάστηκε να υποχωρήσει ύστερα από 10χρονο νικηφόρο Πόλεμο. Οι Τούρκοι ενισχυμένοι από τους πρώην συμμάχους, μας επιτέθηκαν αιφνιδιαστικά και διέσπασαν την γεωμική του «Μετώπου». Απ' τον Καραχισάρη Εσκή Σερή. Η υποχώρηση του στρατού μας ήταν γενική. Πολλοί κρηματώστηκαν και όσοι γλύτωσαν πέρασαν στα Ελλην. νησιά σε κακά χρόνια. Ο Ελληνισμός της Ιωνίας, ο άλλος μισός σχεδόν Ελλην. Πληθυσμός, όσος γλύτωσε από την σφαγή και την ατίμωση, ήρθε πρόσφυγας στην Ελλάδα. Η ωραία Σμύρνη κάηκε, ο Δεσπότης Χρυσόστομος πέθανε από τα φοβερά μαρτύρια... ο Ελληνισμός της Μικράς Ασίας ξεριζώθηκε για πάντα.

Αυτή τη δύσκολη χρονιά ήρθε η ώρα να αφήσω και εγώ το χωριό μου και να πάω «το βαρύ μονοπάτι» για να μάθω γράμματα. Πρόσφυγας και εγώ από το Καπέσοδο στη Δοβρά!

Ο παππούς μου με αγαπούσε πολύ. Είχα μείνει ορφανός από μητέρα και αυτός ήταν ο πατέρας μου και ο προστάτης μου. Μου στήθηκε πάντοτε σε κάθε περίπτωση πολύτιμος σύμβουλος.

—Κώστω μου θα σε στείλω στη Δοβρά, στο Σχολαρχείο. Θέλω να μη με ντροπιάσεις να είσαι πάντα καλός μαθητής και εγώ θα σε βοηθήσω όσο μπορώ.

Τα λόγια του παππού έμειναν για πάντα χαραγμένα στο μυαλό μου οδηγός και παραστάτης σε όλη μου τη ζωή.

Ήταν εντύχια που Σχολάρχης στη Δοβρά ήταν ο χωριανός μας και συμπεθερός Ιωάννης Φιλίδης. Αυτός με ανέλαβε να πάω μαζί του να σπουδάσω με τον γιο του τον Κίμων. Έτσι τακτοποιήθηκαν τα έγγραφα και κατοικίας. Θα καθόμαστε μαζί οι τρεις μας: ο Σχολάρχης Ιωάννης Φιλίδης, ο Κίμων και εγώ! Στις 25 Σεπτεμβρίου 1922 ήμαρ ιστορική για μένα, ξεκινήσαμε για τη Δοβρά.

Πρώτ - πρωτ ετοιμάσαμε το «σακκούλι» μου. Κα τι δεν έβαλα μέσα: δυο μεγάλα «καρβέλια» ψωμί, πίττα λαχανόπιττα, τυρί, γκίτσα, αυγά λίγο τοάι του βουνού για πρωινό και πολλά άλλα. Έπρεπε με τον «σφαλισμό» αυτό να περάσω ως την Κυριακή ή μάλλον το Σάββατο να θα ερχόμαστε πάλι στο χωριό.

Η Δοβρά απείχε από το Καπέσοδο τρεις ώρες γερές, με καλό και κακό και με τον καλοκαιρινό δρόμο. Το χειμώνα με τις νεροποντές και τα χιόνια η διαδρομή άλλαζε και η απόσταση μάκραινε. Τώρα τα ξεροπόδια γίνονται αδιάβαστα και το δρομολόγιο μας πήγαινε σε γεφύρια και ποταμούς. Οι τρεις ώρες γινόνταν τέσσερις και πλέον. Σήμερα δέβαια

όλα αυτά χάθηκαν, οι δρόμοι σβύστηκαν τα γεφύρια, όσα δεν έπεσαν, είναι άχρηστα, οι μύλοι που τους είχαμε καταφύγια στις νεροποντές ρήμαξαν. Τώρα η «Ροδα» τ' άλλαξε όλα...

Η Σχολική χρονιά του 1922 — 1923 άρχισε! Κάθε Δευτέρα πρωτ - πρωτ ξεκίνημα η ώρα 5 χειμώνα καλοκαίρι, δρέξει χιονίσει. Με λαχτάρα περιμέναμε το Σάββατο έτοιμοι για την επιστροφή στο Καπέσοδο. Η ώρα 2 μ.μ. αναχώρηση επιστροφής. Τώρα τα «σακκούλια» μας ήταν άδεια... Η Δευτέρα ήταν η χειρότερη μέρα. Εκείνο που με κούραζε πολύ ήταν το «σακκούλι» το βάρος του. Κοιτάζα να μάζω όσα μπορούσα περισσότερα για να έχω όλη την βδομάδα. Μάζενα το χεινόπορο καρύδια, αγριόμυζα, γκόρτζα κ.ά., έτσι όμως το «σακκούλι» βάραινε και το σχολινί έσφιγγε περισσότερο το λαμό μου, κι ας έβαζα το χέρι μου μπροστά να ξελαφρώσω το βάρος του... Άσε τις βροχές και χιονερέες μέρες. Χωρίς ομπρέλλα, πολλές φορές, με ένα κομμάτι στρατιωτ. αντίσκηνο να προφυλάξω το κεφάλι και το «σακκούλι» να μη βραχεί το ψωμί... Ο χειμώνας ήταν δύσκολος, χωρίς «σποδεμή» και χειμωνιάτικο εξοπλισμό, πως να περάσεις τα θολά ποτάμια και τα κουντολόγια; Πως να διαβείς τους γκρεμούς, τις ανηφοριές και κατηφοριές; Όταν το χιόνι τα σκέπαζε όλα και χιόνιζε πάλι πως να βρεις το δρόμο; όταν η ομίχλη δεν άφηνε οπτικό περιθώριο και σε πήγαινε τυφλά; Ευτυχώς ο Κίμων ήταν πολύ ψηλός και οι ποδάρες του άνοιγαν το δρόμο. Ο Ιωάννης Φιλίδης ο Σχολάρχης μου κι αυτός θηρίο ανήμερο πήγαιναν μπροστά είχαν θαναταστό κουράγιο. Εγώ από πίσω σαν το «κοκοτέλι» ακολουθούσα βουδός και περπατώντας. Η κούραση βάραινε τα πόδια μου, αλλά έκαμα κουράγιο να μη μείνω πίσω. Φοβόμουν και τους λύκους. Φτάναμε στη Δοβρά βρεγμένοι, ξεπαγιασμένοι. Αλλάζαμε κάλτσες και γομαμιά στο Σχολείο να προλάβουμε. Εντυχός εκεί θρόισκαμε αναμμένη τη σόμπα και οι συμπαθητές μου μου συμπαραστέκονταν, με άφηναν να στεγνώσω λίγο. Ο αγνός από τα βρεμένα ρούχα γέμιζε την αίθουσα.

Η Σχολική ζωή με ξεκούραζε. Αγαπούσα τα μαθήματα: Κύρου Ανάβαση: «Δαρείου και Παρασάτιδος γίνοντα Παιδες δύο» Συντακτικά — Γραμματική, Αριθμητική, Ιστορία, Γεωγραφικά και Γαλλικά!!! Οι καθηγητές μας: Φιλίδης και Σπανόπουλος πολύ καλοί, ακούραστοι προσπαθούσαν με την ωραία διδασκαλία τους να μας βοηθήσουν...

Πολλές φορές όμως το λουρί: μια στρατιωτ. ζωστήρα του Φιλίδη έπεφτε βουίζοντας στα «πισινά» των «καδιάστων», που δεν ήξεραν τα μαθήματα: Φραπ - φραπ... «Ταμπακοδραμοκοπρόσκυλο!» η συνηθισμένη θυμωμένη φράση του. Αν σ' αρέσει έλα πάλι αδιάβαστος... Τον Φιλίδη τον τρέμαμε, ενώ ο Σπανόπουλος πιο μαλακός επενέβαινε πολλές φορές: Άστον τώρα, αβριο θα διαβάσει. Πολλές φορές ήταν συμπαγνια, γιατί ο Φιλίδης στην πραγματικότητα, κατά βάθος, δεν θύμωνε. Την τιμωρία την θεωρούσε καθήκον του.

Το δρόμα μου να εξοικονομώ τα απαραίτητα βιβλία το ξεπέρασα πολύ δύσκολα, με πολύ αγώνα βρήκα παλιά βιβλία της Βης τάξης και έτσι μπόρεσα να στρώσω στο σχολείο.

Η Σχολική Ρουτίνα συνεχιζόταν: Το Φθινόπωρο τότε βροχές, πότε καλοκαίρια πέρασε σχετικά καλά. Ο δρόμος ήταν πια μια δύσκολη συνθήκη. Η πορεία μας πολλές φορές είχε τα καλά της. Βρίσκαμε όριμα γκόρτζα, αρωματικά αγριόμυζα, μανιτάρια για τηγάνισμα...και κάποτε κανένα κολοκυνθάκι σε παρατημένους λαχανόκηπους... ενισχύαμε έτσι την τροφοδοσία μας. Ήρθε ο χειμώνας με τα πολλά χιόνια. Τότε χιόνιζε περισσότερο. Τα Χριστούγεννα ήταν σχεδόν πάντα χιονισμένα και οι διακοπές των Χριστουγέννων ήταν η κερκή ελπίδα μας.

Την εβδομάδα αυτή συνέβηκε στη Δοβρά ένα παράξενο φαινόμενο. Πρόσφυγες! πολλοί πρόσφυγες που η πρώτη καταγωγή του ήταν από το Ζαγόρι, άρχισαν να περνούν από τη Δοβρά, ήταν αναγκαστική διαδρομή, για να βρουν Πατρίδα. Άνθρωποι εξαθλιωμένοι, δασυνοσμένοι με τα λίγα υπάρχοντά τους φορτωμένοι, ξεριζωμένοι καταστραμμένοι από τα βάθη της Μικράς Ασίας, διωγμένοι από τον «Προαιώνιο Εχθρό» τον Τούρκο έρχονταν να βρουν καταφύγιο. Μερικοί φορούσαν «σαλβάκια» και μιλούσαν Τούρκικα. Εμείς τους κοιτάζαμε με οίκτο και δέος. Ο κόσμος τους βοηθούσε αλλά αυτοί έδειχναν κάποια περηφάνεια

Παραδοσιακή αρχιτεκτονική και οικοτουρισμός

A. Το γενικό πρόβλημα

Ο Ελλαδικός χώρος (έξω από τα αστικά κέντρα) έχει ένα πλήθος παραδοσιακών οικισμών, δηλ. οικισμών που ανάγονται μέχρι και τον 16ο αιώνα και διατήρησαν την μορφή τους μέχρι σήμερα. Η μορφή αυτή, η λαϊκή αρχιτεκτονική, εκφράζει τις κοινωνικές συνθήκες κάτω από τις οποίες κατασκευάστηκαν τα κτίρια που τους αποτελούν και συνιστά ζωντανή μαρτυρία της ιστορικής συνέχειας του κάθε τόπου.

Γι' αυτό και είναι αναμφισβήτητη η ανάγκη προστασίας και διατήρησης των παραδοσιακών οικισμών αλλά και των μεμονωμένων μνημείων έξω από τους οικισμούς, που αποτελούν στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς (μύλων, γεφυριών, παρεκκλησιών κλπ).

Από τους οικισμούς αυτούς, περίπου 400 είναι επίσημα χαρακτηρισμένοι ως παραδοσιακοί με Π.Δ. Στην πραγματικότητα όμως ο αριθμός τους είναι τουλάχιστον διπλάσιος.

ΕΛΕΝΗ ΠΑΓΚΡΑΤΙΟΥ Αρχιτέκτων - Γεωλόγος

Ως προς την κατανομή στο χώρο, οι παραδοσιακοί οικισμοί μπορούν να χωριστούν χονδρικά σε δυο κατηγορίες:

- α) Σε παράκτιους και νησιώτικούς και,
- β) Σε ορεινούς.

Το ζήτημα της προστασίας τους σήμερα τίθεται εντελώς διαφορετικά για τις δυο κατηγορίες.

Ενώ στις παράκτιες και νησιωτικές περιοχές η ύπαρξη τους απειλείται από την υπερβολική τουριστική εκμετάλλευση και τη συνεχή ανάγκη δόμησης, στην ορεινή Ελλάδα ο μεγαλύτερος κίνδυνος είναι η εγκατάλειψη και η ερήμωση του χώρου.

Μια πρόσθετη δυσκολία για τους ορεινούς οικισμούς είναι οι τεχνικές και οι οικονομικές δυσχέρειες: τα σπίτια είναι πολύπλοκα κατασκευασμένα για να ανταποκριθούν στις φυσικές και κλιματολογικές συνθήκες, έχουν χρησιμοποιηθεί ακριβά και ανθεκτικά υλικά, η μεταφορά των οποίων δεν είναι πάντοτε απλό ζήτημα.

Απ' την άλλη μεριά, το νομικό καθεστώς της προστασίας είναι ανεπαρκές και η συνδρομή της Πολιτείας ελάχιστη (μέτρα απαγορευτικά κυρίως και μάλιστα χωρίς μεγάλη δυνατότητα εφαρμογής και μικρή οικονομική βοήθεια υπό μορφή δανειοδότησης).

Τέλος, είναι πολύ σημαντικό, ότι δεν υπάρχει χωροταξικό και ρυθμιστικό σχέδιο, οπου να καθορίζει χρήσεις και δραστηριότητες και στο οποίο να εντάσσονται οι οικισμοί. Σ' ένα τέτοιο σχέδιο, μεγάλη σημασία θα είχε ο τουρισμός, ως δραστηριότητα αναζωογόνησης των παραδοσιακών οικισμών. Όχι οποιοδήποτε όμως, αλλά αυτόν που ονομάζουμε «οικοτουρισμό».

Στην Ελλάδα σήμερα ο ορεινός

τουρισμός κάνει ακόμα τα πρώτα του βήματα, ενώ το αντικείμενο του ενδιαφέροντος είναι μεγάλο και ποικίλο. Όντως, η ορεινή Ελλάδα προσφέρει στο τουριστικό ενδιαφέρον ένα πλήθος χώρων: περιοχές με εθνικούς δρυμούς (Πρέσπες, Πίνδος, Όλυμπος, κ.ά.), σπάνια δάση (Ροδόπη), ποτάμια (Αώος, Βοϊδομάτης), λίμνες, παραδοσιακούς οικισμούς, χιονισμένα βουνά...

Όλοι αυτοί οι χώροι διέπονται όμως από πολύ ευαίσθητες ισορροπίες. Η διαχείριση αυτού του τεράστιου φυσικού κεφαλαίου πρέπει να γίνεται έτσι ώστε να καταναλώνεται μόνο το κέρδος και να εξασφαλίζεται η επαναχρησιμοποίηση του κεφαλαίου από τις επόμενες γενιές. Σ' αυτό ακριβώς έγκειται η ισορροπία και αυτό είναι το αντικείμενο του οικοτουρισμού, σ' αντίθεση με ορισμένους πρόπους τουριστικής εκμετάλλευσης ορεινού χώρου όπως π.χ. ο Πάρνασσος.

B. Η περίπτωση του Ζαγορίσιου χώρου

1. Τα αρχικά δεδομένα.

Η περιοχή του Ζαγορίου παρουσιάζει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον από την άποψη του δομημένου περιβάλλοντος. Ίσως είναι ο μοναδικός χώρος στην Ελλάδα, όπου συναντάμε τόσο συνθήκες αξιολόγων αρχιτεκτονικών στοιχείων, τόσο σε κλίμακα όσο και σε ποικιλία.

45 οικισμοί ανήκουν σε μια περιοχή με έκταση 1500ΚΜ2. Οι περισσότεροι απ' αυτούς διατηρούν την παραδοσιακή μορφή τους, κυρίως στο κεντρικό και δυτικό Ζαγόρι. Τα στοιχεία που συγκροτούν τον κάθε οικισμό είναι οι κατοικίες, η επιβλητική εκκλησία, το σχολείο, οι βρύσες (όπου τρέχει άφθονο νερό), η πλατεία με το μεγάλο πλατάνι, τα πέτρινα σοκάκια.

Το πιο ενδιαφέρον από τα στοιχεία αυτά είναι η κατοικία, απροσδόκητα μεγάλη και επιβλητική. Αποτελείται συνήθως από την αυλόπορτα, τον πέτρινο φράχτη και διώροφο κτίριο. Στο ισόγειο βρίσκονται οι χώροι αποθήκευσης και στον όροφο η σάλα και τα δωμάτια, καλοκαιρινά και χειμερινά. Συχνά λαϊκές τοιχογραφίες διακοσμούν τα δωμάτια και τη σάλα.

Τα υλικά δόμησης είναι κυρίως η πέτρα και το ξύλο. Ο φέρων οργανισμός είναι πέτρινοι τοίχοι. Τα κτίρια έχουν στέγη που καλύπτεται με σχιστολιθικές πλάκες. Όλα τα υλικά βρίσκονται επί τόπου.

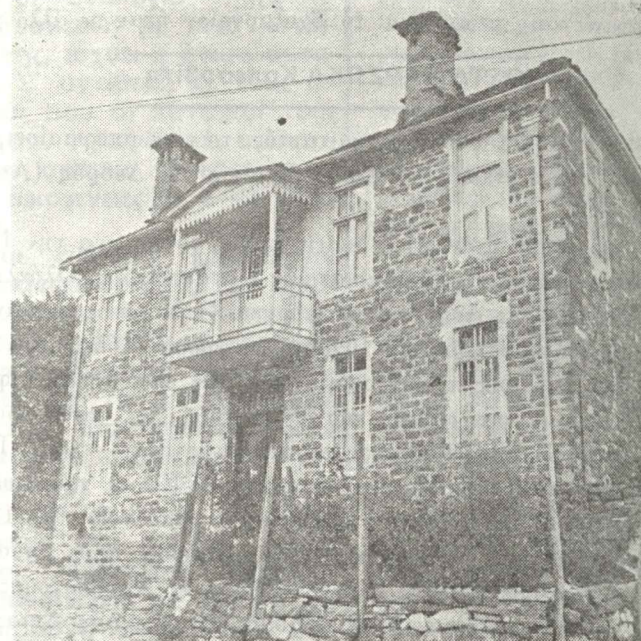
Ο αρχιτεκτονικός πλούτος όμως δεν σταματάει στους οικισμούς. Όλη η έκταση του Ζαγορίου είναι γεμάτη από μεμονωμένα στοιχεία με εξαιρετικό ενδιαφέρον: μονοπάτια και σκάλες που συνδέουν τους οικισμούς μεταξύ τους, γεφύρια, μύλους, αλώνια, μοναστήρια, παρεκκλησία, εικονίσματα, βρύσες.

Η αρχιτεκτονική είναι απόλυτα προσαρμοσμένη στο περιβάλλον και

ανταποκρίνεται στις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής.

Αυτό το σπάνιο δομημένο περιβάλλον είναι έργο μιας εύρωστης κοινωνίας την εποχή της μεγάλης ακμής του Ζαγορίου, δηλ. τον 16ο, 17ο και 18ο αι.

Κατά το διάστημα αυτό το Ζαγόρι ήταν προνομίος πόπος: είχε απόλυτη αυτοδιοίκηση αντί καταβολής κάποιων φόρων στους Οθωμανούς και το κατοικούσαν πλούσιοι έμποροι, που έκαναν τις συναλλαγές τους ταξιδεύοντας σ' όλα τα Βαλκάνια και στη δυτική Ευρώπη. Η μεγάλη οικονομική άνεση της κοινωνίας αυτής εκφράζεται στη μεγαλοπρέπεια τόσο των κατοικιών όσο και των δημόσιων κτιρίων.

Ζαγόριση Αρχοντικό

2. Σημερνή κατάσταση και προβλήματα συντήρησης.

Από τη στιγμή που άρχισε η πληθυσμιακή αιμορραγία στο Ζαγόρι — φαινόμενο γνωστό σ' όλη την Ελλάδα και ιδιαίτερα στην ορεινή — εμφανίστηκε ο υπ' αριθμόν 1 κίνδυνος γα τα σπίτια: η εγκατάλειψη.

Σήμερα, σε κάθε χωριό συναντάμε δεκάδες ερειπωμένα σπίτια. Όσο για την συντήρηση αυτών που έχουν σωθεί, είναι εξαιρετικά επίπονη και δαπανηρή — έλλειψη τεχνιτών, δυσκολία στη μεταφορά των υλικών καθώς και στην εξεύρεσή τους, μεγάλο μέγεθος των κατοικιών, κληρονομικά προβλήματα κ.ά.

Για την αποτελεσματική προστασία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής στο Ζαγόρι χρειάζεται:

Σημαντική οικονομική βοήθεια εκ μέρους της Πολιτείας, εκπαίδευση των τεχνιτών, δημιουργία κοινοτικών λατομείων για την προμήθεια πλάκας και πέτρας, αλλαγή χρήσεων σε εγκαταλελειμένα κτίρια (π.χ. μετατροπή σχολείων και σπιτιών σε ξενώνες). Παράλληλα, προσπάθεια να συνειδητοποιήσουν οι ντόπιοι ότι το δομημένο περιβάλλον, σε απόλυτη αρμονία με το φυσικό, αποτελεί ένα είδος κεφα-

λαίου που, αν προστατευθεί, θα βοηθήσει την περιοχή να επιζητήσει και να αναπτυχθεί.

Πάνω απ' όλα όμως είναι αναγκαία η ένταξη του Ζαγορίου σ' ένα χωροταξικό ορθό σχέδιο, που θα το θεωρήσει ως σύνολο και θα διαιρέσει ολόκληρο το Ζαγόρι σε ζώνες κατάλληλων χρήσεων. Οι χρήσεις αυτές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τους την σπάνια φύση τουριστικών μονάδων, πράγμα που για το Ζαγόρι θα σήμαινε:

3. Η τουριστική ανάπτυξη

Από τις δραστηριότητες που είναι δυνατόν να αναπτυχθούν στο Ζαγόρι αυθόρμητη τάση έχει σήμερα ο τουρισμός. Αξίζει λοιπόν να

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

το κινήσει και το φάρεμα. Τέλος, η διαφήμιση και η μόδα της εποχής κατευθύνουν προς το Ζαγόρι σημαντικό αριθμό ατόμων με συγκεκριμένα ενδιαφέροντα.

Όλα τα ποικίλων προελεύσεων ενδιαφερόντων αυτά άτομα, έχουν ένα κοινό στοιχείο: ότι φτάνοντας στο Ζαγόρι χρειάζονται τουριστική υποδομή (κατάλυμα — φαγητό). Το πρόβλημα αντιμετωπίζεται συνήθως βάνουν υπόψη τους την σπάνια φύση τουριστικών μονάδων, πράγμα που για το Ζαγόρι θα σήμαινε:

α. Ανάγερση νέων μεγάλων κτιρίων και δημιουργία της απαραίτητης υποδομής για τη λειτουργία τους (διακρίσεις, υποδομή, αποχέτευση, απορριμματοδοχείο).

β. Μεγάλο τουριστικό και επομένως αναπτυξιακό κέντρο του χώρου, αλλοίωση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού, ηχορύπανση και φυσικά σημαντικά άμεσα έσοδα, αλλά όχι για τους ντόπιους.

Αντί γι' αυτή τη λύση, ο οικοτουρισμός προτείνει τη δημιουργία μικρών μονάδων, εγκατεστημένων σε όλο το χωριό, με τη μετατροπή υπονοήτων κτιρίων σε ξενώνες. Εκτός του ότι αποφεύγονται έτσι όλες οι αρνητικές επιπτώσεις των μεγάλων μονάδων, συντηρούνται και αναβιώνουν τα αρχιτεκτονικά δημιουργήματα του τόπου, εμπλέκονται άμεσα οι ντόπιοι και ο τουρισμός συμβάλλει στην αναβίωση του χωριού.

Αναφορικά με τη δημιουργία και λειτουργία κάμπινγκ και ορειβατικών καταφυγίων, αυτή πρέπει να γίνει μετά από μελέτη, ώστε να προφυλαχτεί ο χώρος από κάθε οικολογική διαταραχή.

Σε τι, τώρα με την ικανοποίηση των ενδιαφερόντων των επισκεπτών του Ζαγορίου, παρ' όλο που οι επισκέπτες, οι επισκέπτες που έλκονται από την αίσθησή ή την παράδοση, οι επισκέπτες που έρχονται να μελετήσουν τον χώρο, εκ πρώτης όρας, δεν αποτελούν — δεν πρέπει να αποτελούν κίνδυνο γα το Ζαγόρι.

Ο κίνδυνος μπορεί να προέλθει αν οι επισκέπτες τους (και αποσοβούνται με τις μικρές μονάδες για τις οποίες μιλήσαμε) καθώς και από μια αόριστη ικανοποίηση των ενδιαφερόντων τους, π.χ. καταστροφή φυτών προκειμένου να μελετηθούν. Ένας κανονισμός, που θα κατευθύνει τις δραστηριότητες των επισκεπτών, θα ήταν αρκετός για να αντιμετωπιστούν τέτοιοι κίνδυνοι. Αρκεί να υπολογιστούν παράλληλα και οι δυνατότητες τήρησής τους.

Αντίθετα, όσοι πηγαίνουν στο Ζαγόρι για χιμωμένα σπορ ή για κινήσεις ερευνας, οι οποίοι πηγαίνουν στο Ζαγόρι έλκεται τους επισκέπτες είναι οι παρακάτω:

α. Η φυσιολατρεία (ορειβασία, περλές κλπ.).

β. Η ασθμητική έλξη και η παρόδοσ.

γ. Το επιστημονικό ενδιαφέρον (μελέτη χλωρίδας και πανίδας).

δ. Το χιόνι και τα χειμερινά σπορ.

ε. Το κινήσει και το φάρεμα.

Τέλος, η διαφήμιση και η μόδα της εποχής κατευθύνουν προς το Ζαγόρι σημαντικό αριθμό ατόμων με συγκεκριμένα ενδιαφέροντα.

Όλα τα ποικίλων προελεύσεων ενδιαφερόντων αυτά άτομα, έχουν ένα κοινό στοιχείο: ότι φτάνοντας στο Ζαγόρι χρειάζονται τουριστική υποδομή (κατάλυμα — φαγητό). Το πρόβλημα αντιμετωπίζεται συνήθως βάνουν υπόψη τους την σπάνια φύση τουριστικών μονάδων, πράγμα που για το Ζαγόρι θα σήμαινε:

α. Ανάγερση νέων μεγάλων κτιρίων και δημιουργία της απαραίτητης υποδομής για τη λειτουργία τους (διακρίσεις, υποδομή, αποχέτευση, απορριμματοδοχείο).

β. Μεγάλο τουριστικό και επομένως αναπτυξιακό κέντρο του χώρου, αλλοίωση των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών διαβίωσης του πληθυσμού, ηχορύπανση και φυσικά σημαντικά άμεσα έσοδα, αλλά όχι για τους ντόπιους.

του θέματος.

β. Τέλος, το κινήσει είναι η κατ' ε-ξοχήν δραστηριότητα που υπόκειται σε κανονισμό, ο οποίος προϋποθέτει μελέτη και δρακόντεια μέτρα για την τήρησή του από τους ξένους και από τους ντόπιους.

Από όλα τα παραπάνω συνάγονται:

1. Το άμεσα εφαρμόσιμο συμπέρασμα της ανάγκης για δημιουργία μικρών τουριστικών μονάδων με την αξιοποίηση των υπαρχόντων κτισμάτων, σε όσο το δυνατόν περισσότερα χωριά.

2. Η ανάγκη εκπόνησης μελετών για επιμέρους θέματα (κάμπινγκ, τουριστικές περιοχές, χιονοδρομικές εγκαταστάσεις, κινήσει).

3. Κατά συνέπεια, η ανάγκη ενός φορέα αρμόδιου για την εκπόνηση των μελετών και για την τήρηση των κανόνων του παιχνιδιού.

Η τουριστική ανάπτυξη στο Ζαγόρι πρέπει να προγραμματισθεί συγχρόνως με άλλες δραστηριότητες του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα.

Η χωροταξική κατανομή των τουριστικών δραστηριοτήτων χρειάζεται να ακολουθήσει τις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζονται από την άποψη του τουριστικού ενδιαφέροντος, έχοντας πάντοτε ως γνώμονα τις ήπιες μορφές ανάπτυξης αυτού του τομέα.

Ειδικότερα:

I. Να λειτουργήσει ο Δρυμός Βίκου — Αώου με διοικητικό κέντρο, μουσείο φυσικής ιστορίας και φύλακες — οδηγούς.

II. Να εξασφαλιστεί η οδική επικοινωνία με τα χωριά και των τριών ενότητων του Ζαγορίου, ώστε να διευκολύνονται οι περιηγήσεις.

III. Να μη θιγεί για κανένα λόγο η κοιλιά του Αώου. Η εκμετάλλευσή της να βασίζεται στη σπανιότητά της ως οικοσυστήματος. Η προσπάθεια να γίνεται μόνο με τα πόδια, με συνοδεία οδηγών και με καγκιά. Να δημιουργηθεί ένα περιφερειακό οδικό δίκτυο, που θα συνδέει τα γύρω από τη χαράδρα χωριά, όπου πρέπει να δοθεί δυνατότητα ανάπτυξης μικρών ξενώνων.

IV. Σ' όποια χωριά υπάρχει η δυνατότητα, να μετατραπούν παραδοσιακά κτίρια σε ξενώνες (παλιά σχολεία, σπύτια) οι κοινοί χώροι που χρησιμοποιούνται για κατασκευή ξενώνων να είναι υποχρεωμένες να προτείνουν παραδοσιακά σπύτια γι' αυτό το σκοπό και όχι οικόπεδα.

V. Να αξιοποιηθεί η υπάρχουσα υποδομή από μονοπάτια, γεφύρια, κλπ., για την ανάπτυξη περιπατητικού τουρισμού με οικολογικό ενδιαφέρον.

VI. Να προωθηθεί ο χειμερινός τουρισμός σε ήπιες μορφές, ώστε να επεκταθεί η τουριστική περίοδος στο σύνολο του έτους.

VII. Να αναπτυχθεί ο τουρισμός με αθλητικό χαρακτήρα: ορειβασία, περλές, καγκιά στα ποτάμια, πορεία με μουλάρια.

VIII. Να δημιουργηθούν πολιτιστικά κέντρα στα χωριά.

IX. Τέλος, σε συνδυασμό με τον τουρισμό, να προωθηθεί η παραδοσιακή χειροτεχνία (οργαλειός, καλάθια, ξυλουργική) και οι ντόπιες παραγωγές αγροτικών προϊόντων (μέλι, φουντοκέικα, κρασί κλπ.).

Επειδή η περιοχή βρίσκεται σε μεγάλη πληθυσμιακή απογύμνωση, είναι ιδιαίτερα δύσκολο να ξεκινήσει οποιαδήποτε αναπτυξιακή πορεία. Προϋποθέτει τη βούληση της Πολιτείας να εφαρμόσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για το Ζαγόρι, με χωροταξική των δραστηριοτήτων, εξασφάλιση των δυνατών τη συμμετοχή των ντόπιων με καλή συνεργασία, ενημέρωση και επί τόπου εργασία.

Εννοείται ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στο Ζαγόρι θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος.

Εννοείται ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στο Ζαγόρι θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος.

ΒΡΑΒΕΥΣΗ ΜΑΘΗΤΩΝ

A' ΒΡΑΒΕΙΟ

Ο πολιτιστικός Σύνδεσμος Ζαγορίου στην προσπάθειά του για το ξαναζωντανά και την ανάπτυξη του Ζαγορίου προκήρυξε διαγωνισμό εκθέσεων μεταξύ όλων των μαθητών της ΣΤ' τάξεως των Δημοτικών Σχολείων που λειτουργούν σήμερα στο Ζαγόρι με θέμα «οι παράγοντες νομίζεις μπορούν να βοηθήσουν στο ξαναζωντανά και την ανάπτυξη του Ζαγορίου», πιστεύοντας πως τα Ζαγορίστικα αν και ζουν απομονωμένα και μακριά από τους ποικίλους ερεθισμούς των πόλεων διαθέτουν υψηλή κατάρτιση και διατυπώνουν με πληρότητα και σαφήνεια τις σκέψεις και εμπειρίες τους. Στον παραπάνω διαγωνισμό έλαβαν μέρος 16 μαθητές από 8 Δημοτικά Σχολεία.

Η επιτροπή αξιολόγησης των γραπτών αποτελούμενη από τους Ζαγορίσιους — Δασκάλους Καπελίδη Σπύρο, Θεοδώρου Ηρακλή και Γελέκη Βικτωρία ξεχώρισε σαν πρώτη έκθεση του μαθητή Ιωάννη Νόλλα του Δημοτικού Σχολείου Βοβούσας που βραβεύεται με το συμβολικό ποσό των 8.000 δρχ.

Η δεύτερη έκθεση της μαθητριάς Αριστούλας Τζουμπερκιώτη του Δημοτικού Σχολείου Σκομνελίου που βραβεύεται με το συμβολικό ποσό των 6.000 δρχ. και τρίτη έκθεση του μαθητή Σταύρου Στεργίου του Δημοτικού Σχολείου Αρίστης — που βραβεύεται με το συμβολικό ποσό των 4.000 δρχ.

Η ημερομηνία και ο τόπος επιδόσεως των βραβείων θα ανακοινωθεί προσεχώς.

Το Δ.Σ. συγχαίρει όλα τα Ζαγορίστικα που έλαβαν μέρος και τους εκλεκτούς δασκάλους που συνέβαλαν στην επιτυχία του παραπάνω διαγωνισμού.

Το Δ.Σ. του Συνδέσμου Ζαγορίσιων Σ.Σ.Τ. το περιοδικό μας θα δημοσιεύσει τις τρεις βραβευμένες εκθέσεις όπως τις έγραψαν οι μαθητές.

Τα χωριά του Ζαγορίου ή αλλιώς

κά και επιστημονικά κέντρα στα χωριά που έχουν έντονο παραδοσιακό χαρακτήρα και ιδιαίτερη χλωρίδα και πανίδα, για την ανάπτυξη μορφωτικού τουρισμού. Προτείνεται η μετατροπή κτιρίων σε πολιτιστικά κέντρα, η δημιουργία κέντρου Οικολογικών Μελετών.

IX. Τέλος, σε συνδυασμό με τον τουρισμό, να προωθηθεί η παραδοσιακή χειροτεχνία (οργαλειός, καλάθια, ξυλουργική) και οι ντόπιες παραγωγές αγροτικών προϊόντων (μέλι, φουντοκέικα, κρασί κλπ.).

Επειδή η περιοχή βρίσκεται σε μεγάλη πληθυσμιακή απογύμνωση, είναι ιδιαίτερα δύσκολο να ξεκινήσει οποιαδήποτε αναπτυξιακή πορεία. Προϋποθέτει τη βούληση της Πολιτείας να εφαρμόσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα για το Ζαγόρι, με χωροταξική των δραστηριοτήτων, εξασφάλιση των δυνατών τη συμμετοχή των ντόπιων με καλή συνεργασία, ενημέρωση και επί τόπου εργασία.

Εννοείται ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στο Ζαγόρι θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος.

Εννοείται ότι η ανάπτυξη του τουρισμού στο Ζαγόρι θα πρέπει να γίνεται με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος.

Ζαγοροχώρια είναι σαραντατέσσερα χωριά σκαρφαλωμένα στις κορφές της Πίνδου. Αυτά τα όμορφα γραφικά χωριά με τα όμορφα δάση και ποτάμια που άλλοτε έσφυζαν από ζωή τώρα κοιτύνουν να ερημώσουν. Το μόνο που μας θυμίζει τώρα την ένδοξη και ακμαία ιστορία τους είναι τα παλιά αρχοντικά σπίτια που όμως κι αυτά κοιτύνουν να γκρεμιστούν κάτω από το μεγάλο βάρος του χρόνου.

Πολλοί λόγοι συντέλεσαν στην ερήμωση των χωριών. Ένας κύριος λόγος είναι η έλλειψη δουλειάς και επομένως στην δύσκολη διαβίωση των κατοίκων του χωριού σε μίαν εποχή που οι ανάγκες όλο και αυξάνονται.

Με τη βοήθεια όμως της Πολιτείας και των κατοίκων μπορούν τα Ζαγοροχώρια να ξαναγίνουν τα ακμαία χωριά, που ήταν άλλοτε. Τα Ζαγοροχώρια έλκουν κάθε χρόνο πολλούς έλληνες και ξένους τουρίστες που έρχονται να θαυμάσουν τα μεγάλα και όμορφα δάση με τις δροσερές πηγές τα ψηλά και απόκρυφα βουνά. Τα όμορφα βαθιά φαράγγια και τα ποτάμια, που είναι γεμάτα ψάρια.

Αυτός ο τουρισμός μπορεί να προσφέρει πολλά στα Ζαγοροχώρια με την κατάλληλη εκμετάλλευσή τους. Μπορούν να χτιστούν ξενοδοχεία που ξενώνες σε κατάλληλα μέρη ώστε να φιλοξενούν τους τουρίστες. Ακόμα πρέπει να γίνουν δρόμοι για την διευκόλυνση της συγκοινωνίας. Να φτιαχτούν μουσεία διαφόρων ειδών και να κρατηθούν στη ζωή τα αξιοθέατα. Όμως το παν είναι η καθαριότητα γιατί όλα δεν καθαριστούν οι τόποι ο τουρισμός θα μειωθεί κατά μεγάλο βαθμό. Και τέλος για τον χειμώνα πρέπει να φτιαχτούν πίστες. Με όλες αυτές τις προσπάθειες θα 'τον τουρισμό πολλοί άνθρωποι θα βρουν δουλειά.

Ένας άλλος παράγοντας που πρέπει να προσέξουμε είναι τα δάση που πρέπει να προστατευτούν από τυχόν καταστροφές και κυρίως από τη φωτιά γιατί η ξυλεία αποτελεί την κύρια απασχόληση των εργαζομένων στα χωριά του Ζαγορίου. Εδώ χρειάζεται τα Ζαγοροχώρια και την βοήθεια του κράτους για να προωθήσουν την ξυλεία και να αναπτύξουν την ξυλουργική τέχνη. Επίσης μπορεί να αναπτυχθεί η βιοτεχνία σε πολλά χωριά με παράδοση σε αυτή και τότε πολλά παιδιά που θα έφευγαν για τα μεγάλα αστικά κέντρα θα μείνουν στον τόπο τους.

Το κράτος πρέπει να εκμεταλλευτεί κατάλληλα τις τυχόν πρώτες ύλες που υπάρχουν στα χωριά δίνοντας δουλειά και ζωή στα χωριά.

Εύχομαι να γυρίσουν πάλι όλοι οι ξενιτεμένοι κι αυτοί που βρίσκονται στην Ελλάδα στα χωριά τους και να ξαναζωντανέψουν πάλι όλα τα χωριά και γι' αρχίσει μια νέα ζωή στους τόπους αυτούς.

ΙΣΑΝΝΗΣ ΝΟΛΛΑΣ
Μαθητής ΣΤ' τάξης
Βοβούσας - Ζαγορίου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΕ Δ.Ι.Ε.Κ.)
ΛΕΥΚΕΣ ΚΑΡΤΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
ΕΡΕΥΝΑ ΔΕΛΤΑ
Το Διοικητικό Συμβούλιο

Ιστορικά σημειώματα

Υπό
Γεωργίου Νέγα

Ποιός υπήρξεν ο πραγματικός αρχιληστής που διέπραξε την αιχμαλωσία του γιατρού Μεγγλίδη και των Σκαμνελιωτών

Στο φύλλο του Μαρτίου — Απριλίου ε.ε. δημοσιεύεται επιστολή του κ. Δ. Φραγκούλη, στην οποία αναφέρει και τα εξής:

1) Η ληστεία του Ι. Μεγγλίδη έγινε κατά τον Μάρτιο του 1881 όχι από τον Καραμαγκιόλη, αλλά από το ληστή Μάλαμα. Σ' αυτή τη ληστεία ήσαν μαζί με τον Ι. Μεγγλίδη οι Πέτρος Βολονάσης και ο Αστερινός Σαγιάνης και όχι Αλέξιος.

Το αναφερόμενο υπό τον κ. Φραγκούλη ότι τον Μεγγλίδη και τους λοιπούς ηχμαλώτισε ο ληστής Μάλαμας είναι ιστορική ανακρίβεια. Αυτούς ηχμαλώτισε ο αρχιληστής Καραμαγκιόλης μαζί με την παρέα του. Το αναφέρει ο παθών Μεγγλίδης στη δραματική εξιστόρησή του που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Εστία» 1882 και στις σελίδες 185—190, 201 κ. εξ.

Επί μίαν ολόκληρον δεκαετίαν ασχολήθηκα περί την έρευνα στοιχείων αναφερομένων εις την ιστορίαν των χωριών του Ζαγοριού.

Πλην των ιστορικών βιβλίων ηρενήθησα στις δυο μεγάλες βιβλιοθήκες των Αθηνών «Εθνική» και «Μπενάκειος» όλες τις παλιές εφημερίδες. Αρχικά ανέτρεξα από αυτές — Κοιναστική εργασία — αργότερα έπαιρνα φωτοτυπίες.

Κατά την έρευνά μου αυτή διεπίστωσα τα εξής:

Όλες οι παλιές εφημερίδες δεν είναι πλήρεις, λείπουν από αυτές αρκετά φύλλα. Επίσης και τα εξής: Σε αρκετές εφημερίδες αρκετές σελίδες είναι σχισμένες με λύσσα. Σε πολλές σελίδες αυτών μέρη αυτών είναι κομμένα με ξυραφάκι κατά τέτοιο τρόπο που παρουσιάζονται παραθύρια σ' αυτές. Θλιβερό το φαινόμενο. Οι ασυνείδητοι αναγνώστες θεωρούσαν βάρος να αντιγράφουν ή να διαβάζουν φωτοτυπίες και προτιμούσαν το σχίσμο των σελίδων και τα παραθύρια στις σελίδες. Παραδείγματα:

Σε παλιά εφημερίδα του παρελθόντος αιώνας — δε θυμάμαι ποια — σχίσθηκε κομμάτι από τη σελίδα δύο στίχων που ανέγραφε διαφήμιση. Στον Ηπειρωτικό Αγώνα του 1955 βρίσκονται σχισμένες οι δύο συνέχειες της μελέτης του προσφιλούς φίλου Κώστα Λαζαρίδη περί του Σκαμνελίου και στις δυο βιβλιοθήκες ο εγληματίας διέπραξε διπλό έγκλημα.

Τα σχετιζόμενα με τις ληστείες των χωριών του Ζαγοριού κατά τον παρελθόντα αιώνα και τις αρχές του παρόντος τοιούτου θα δημοσιευθούν στο περιοδικό μας. Η αρχή θα γίνει μαζί με άλλα στοιχεία για τα χωριά μας από τον προσεχή Γενάρη 1988. Και εταναερχόμεθα στην αιχμαλωσία του Μεγγλίδη.

Η εφημερίς «Παλιγγενεσία» της 21ης Μαρτίου 1881 γράφει τα εξής:

«Εν Ιωαννίνους 13 Μαρτίου 1881 — «Την παρελθούσαν Δευτέραν (9 Μαρτίου) εληστεύθη η μεγάλη κώμη του Ζαγοριού Σκαμνελίον από τους Γκαρέλην και Κολόγην... Οι λησται εσήλθον το πρωί, ότε όνδρες, γυναίκες και παιδες ήσαν εις την εκκλησίαν, εντός της οποίας και επολιόρκησαν τούτους άδελφους και απροστατευτους, εξ ης εξήγαγον είτα αυτούς ως ποιμένα εις την εν τω μέσω της κώμης πλατείαν και απήτουν 6.000 λίρας οθωμανικάς. Οι δυστυχείς κάτοικοι παρέστησαν το άδύνατον τούτου, ένεκα της εξαντλήσεώς των εκ των υπερόγκων φόρων και άλλων δεινών, άλλ' οι λησται έμενον άκαμπτοι και θηροώδεις και ήρξαντο να δέρωσι και να δένωσι τους ανθρώπους, εν οίς και τον ιατρόν κ. Γ. Μεγγλίδην, ον εκτύπων σκληρώς εις την ράχιν δια της κεφαλής πελέκους, διότι προς τοίς άλλοις όλοις οι κακούργοι είχαν και πελέκεις. Τούτον ηθέλησε να σώσει εις των ιερέων της κώμης Παπα-

σταύρος παρεντεθείς εις το μέσον... Αφού δε αφήρεσαν εξ αυτών, ότι πολύτιμον εύρον και εφόρτωσαν εξ ημιόνους, έλαβον δε και αιχμαλώτους τον ιατρόν κ. Ι. Μεγγλίδην, τον Πέτρον Βολονάσην, τον Σαγιάνην, τον Ντάβον και τον Γιαννούσην και απήλθον...».

Η Εφημερίς «Ώρα» της 24 Μαρτίου 1881 γράφει τα εξής: «Εξ Ιωαννίνων 13 Μαρτίου — «Φοβερά ληστεία έλαβε χώραν προ πέντε ημερών εις Σκαμνέλι. Οι επιδρομήντες λησται ήσαν 40 υπό την οδηγίαν, ως βεβαιούται, των Καρέλη, του Καλογήρου και του Καραμανώλη...».

Ο Αν. Σακελλαρίου «Το Ζαγόριον και αι κατ' αυτού ληστείες επιδρομές».

«Κατά Μάρτιον του 1881 εγένετο δευτέρα κατά τον Σκαμνελίον επιδρομή υπό συμμορίας 17 ληστών διευθυνομένης υπό των ληστών Καραμαγκιόλη, Καλογήρου και Τόπη, καθ' ην απήχθησαν ως αιχμαλώτοι οι εξ αυτού του χωριού Γ. Δημητριάδης, Π. Βολονάσης, Αλ. Σαγιάννης και ο εκ Λιασοβετοσίου ιατρός Ι. Μεγγλίδης, ιατρείων τότε εκεί (σελ. 12).

Αλλά τους πραγματικούς αρχηγούς της ληστείας ταύτης αναφέρει ο ίδιος ο Μεγγλίδης σε χειρόγραφον εξιστόρησιν που δημοσιεύθηκε στο Περιοδικό «Εστία» του 1882 και στις σελίδες 185—190, 201 κ. εξ. «Η κατοπύρω αφήγησις αιχμαλωσίας συμβάσης πέρυσιν εν Ηπείρω εξήχθη εκ μακράς χειρογράφου εξιστορήσεως αποσταλείσης ημίν υπ' αυτού του παθόντος, του ιατρού κ. Ιωάννου Μεγγλίδου. Δια το δραματικών των γεγονότων, τας περιπετείας και τα περίεργα επεισόδια του βίου των ληστών, εκρίναμεν αυτήν ενδιαφέρον ανάγνωσμα, ως τοιούτον δε παρέχομεν εις τους συνδρομητάς της «Εστίας».

Σ. Τ. Δ.

Περιπέτεια
πολυήμερου αιχμαλωσίας εν Ηπείρω

Αποφράς ανέτειλεν η ημέρα της 9 Μαρτίου 1881 εν Σκαμνελίον. Το Σκαμνελίον είναι εν των ωραιότερων και πολυπληθεστέων χωριών του Ζαγοριού. Κείμενον επί της υπορείας ομονύμου όρους έχει ευρύτατον ορίζοντα, ωραιότατας οικίας, υγιεινόν κλίμα. Έχει όμως και μειονέκτημα, την άκραν πτωχείαν αυτού. Κατά γενικών νόμον επεκροτούντα από τινων ετών τουλάχιστον εν Ηπείρω, παρά τοίς λησταίς και

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

**Σε νέο σύγχρονο
και ιδιόκτητο κατάστημα
με ΘΥΡΙΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
για τοποθέτηση
αντικειμένων αξίας**

Οδός 28ης Οκτωβρίου 17

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Τηλ. 28.182 - 29.146

επιστάμενον εις επιβολήν φόρων, γινομένην εκ μέρους αυτώ ως καθη-
στράτης αρχής εις διάφορα χωρία, επεδίληθη πέρυσιν παρά του αρχιλη-
στή Καραμαγκιόλη και εις το δυστυχές Σκαμνελίον φόρος 200 λιρών.
Το χωρίον κατ' ανάγκην εισέπραξε τον φόρον, όπως αποτίση αυτόν, ό-
που δει, άλλ' άλλος αντί του Καραμαγκιόλη ήρασαν αυτόν, ο γενναίος
αρχιληστής Νταβέλης, κατά την περυσινήν ιστορικήν αυτού εισβολήν
εξ Τραπεζοδον και Σκαμνελίου. Μετά τούτο δε συνέβησαν πολλά παρα-
τηρήματα μεταξύ Καραμαγκιόλη, απαιτούντος τον επιβεβλημένον φόρον
και κοινοτήτος Σκαμνελίου αδυνατούσης ν' αποτίση αυτόν δι' ά και ε-
πείθεν εν μέρει η εις το χωρίον εισβολή κατά την 9 Μαρτίου 1881.

«Και ο μικρός Αλέξανδρος Σαγιάννης...

Καθ' όλον δε το διάστημα του χορού ο αρχιληστής Καραμαγκιό-
λης...

«Πρώτη έρχεται η σειρά του δυστυχούς Παπασταύρου... Η Κοι-
νή απέστειλεν αυτόν προς τον Καραμαγκιόλην... ο ιερέως τιμωρείται
απώνης και ο Καραμαγκιόλης... μεταξύ των πολλών εκεί ισταμένων, κα-
ταπύων μόνον τον κ. Πέτρον Βολονάσην, τον μικρόν Αλέξανδρον και ε-
μ... Βασιλείε, Πέτρε, που μ' αφήνετε κανένα ραξα, βάλλον λυγμούς γο-
νούς. Αυτοί δε συγκινημένοι κάμνουνσιν ικετευτικών νεύμα προς τον πα-
ράσταμενον αρχιληστήν Καραμαγκιόλην... εγώ δε πύπτω επί των ώμων
του Καραμαγκιόλη... και εις γέρον ο κ. Γιαννούσης Δημητριάδης και
ο μικρός Αλέξανδρος Σαγιάννης... Αιχμαλώτοι λοιπόν απήχθημεν εκ του
χωριού τέσσαρες, ο Γιαννούσης Δημητριάδης, ο Πέτρος Βολονάσης, ο
Αλέξανδρος Σαγιάννης και εγώ... Και ο μιν Γ. Δημητριάδης, γέρον πο-
λυήτατος απελύθη εκ των χειρών... ο δε μικρός Αλέξανδρος, νέος ε-
τών 14, ήτο ωσαύτως ευπόρου πατρός υιός του κ. Νικολάου Σαγιάννου...

Συνέκειτο δε η συμμορία η απαγαγούσα ημάς εκ 17 ατόμων υπό
της αρχηγούς, τον Καραμαγκιόλην, τον Καλόγηρον και τον Τόπη, εξ
ον ο μιν πρώτος ηρρίμει εξ οπαδούς, ο δεύτερος επτά και ο τρίτος ένα
και μόνον, αλλά λέοντα, τον Ξανθόν Φλώρον. Ιδού τα ονόματα πάντων
αυτών: Καραμαγκιόλης, Τόπης, Μπέης, Πάλλας, Νέμφας, Κελεπούρης
Φαίδης, Καταραχιάς, Κολοβός, Φλώρος, Κυβερνήτης, Λάμπρος, Κα-
λόγηρος, Μπαμπότας, Λάιος, Τριανταφυλλός ή Γιάννης και τις άλλος
ήπιος ουδέποτε ήκουσα εκφωνούμενον το όνομα. Τέλος δεν πρέπει να
επιμενομεν εκ του καταλόγου και τον σιτευτόν κριόν, τον αναπόστα-
την ακολουθον του Καραμαγκιόλη, όστις και επιλείε αυτόν ως ίδιον αυ-
τού τέκνον... Την ημέραν πάσαν διήλθομεν συνδιαλεγόμενοι μετά του
αρχιληστή Καραμαγκιόλη... ο Καραμαγκιόλης προσεπάθει κατά το
 δυνατόν... κατά την κάτωθι επιστολήν των ληστών, ην ούτοι είχαν κε-
κοιμημένην κατά τα 4 αυτής άκρα εις ένδειξιν της επαπειλούσης ημάς
καταστροφής.

1881 22 Μαρτίου

«Γ. Βολονάση και Ν. Καραμπέρη (Σαγιάννη)

«Σας εγράψαμεν δια να μας στείλετε τα χρήματα όσα σας εγρά-
ψαμεν και σεις γελάτε μετημάς, είπατε σε πέντε μέρες να μας τα στεί-
λετε και πέρασαν δεκαπέντε και σεις δεν εστείλατε ούτε τα μισά. Ηθέ-
λωμεν να στείλωμεν τας μύταις και τα φτιά, αλλά θα σας περιμένωμεν
και ακόμα δυο ημέρες και ύστερα το κριάμα στο λαμό σας.

..... μένομεν

καπετάν Χρήστος Καραμαγκιόλης

» Γεώργ. Καλόγηρος

» Νικ. Τόπης

...Τότε μετ' ου πολύ ήλθεν εις την καλύβην ο αρχιληστής Καρα-
μαγκιόλης μετ' ενός συντρόφου... ο Καραμαγκιόλης μετά του Τριαντα-
φυλλου αντικατασταθέντες δια των νεοελθόντων... Λαβών τας επιστολάς
ο Καραμαγκιόλης αποχαιρετίζει ημάς...

Την 5 Απριλίον ο κ. Βουλτζιώτης ήλθε τρίτην φοράν εις τους
ληστές, άλλ' άνευ χρημάτων... τότε δε οι λησται επιστέλλουσι τοίς οι-
κείοις ημών την εξής απειλητικήν επιστολήν...

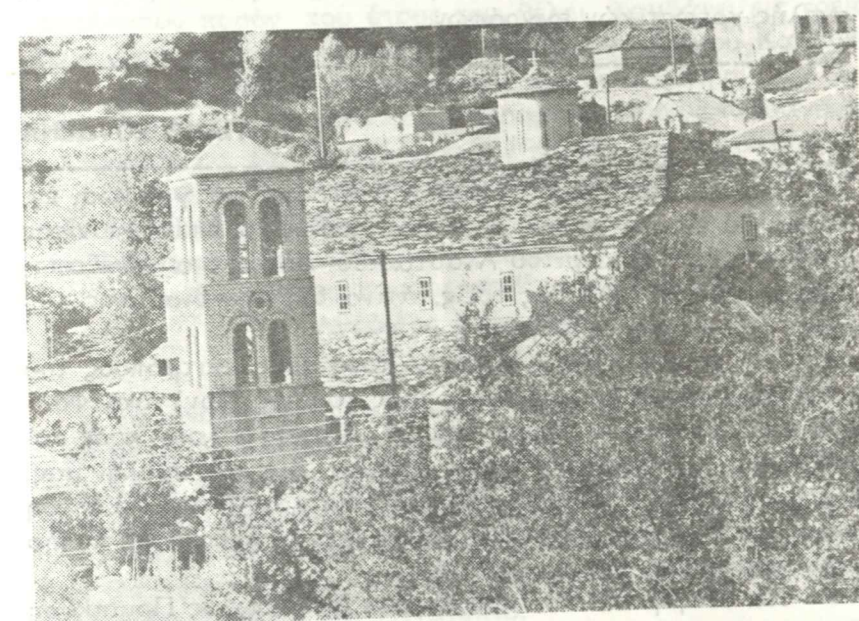
«Κύριοι...

ο καπετάνος
Χρήστος Καταμαγκιόλης
...Κύριοι, ιατρέ και Πέτρε, χαιρέτε,
«Μάθετε...

ο καπετάνος
«Χρήστος Καραμαγκιόλης»

...Εν τούτοις έρχεται η επιούσα... ότε περί ώρα ογδόην εις των
ληστών ήλθε αγγέλλων ότι οι αρχηγοί δεν ειδοποίησαν από χθες να α-
πολυθώμεν ένεκα του μικρού Αλεξάνδρου παρά του πατρός αυτού οι
λησται άνέμενον και τρίτην δόσιν... ηδυνάμεθα χάριν του μικρού Αλε-
ξάνδρου να μείνωμεν... ίσως δε συνηγτώμεθα καθ' οδόν μετά των αρχι-
ληστών ευχαριστηθέντες εκ της εξηγήσεως τούτων χάριν του μικρού Α-
λεξάνδρου...

...Εκ των ληστών δύο μόνον ήσαν παρόντες ο Καραμαγκιόλης και
ο Καλόγηρος έσπευσαν δε άμα ιδόντες ημάς να μας χαιρετήσωσιν ευ-
προσηγόνως σφίζαντες τας χείρας ημών... ως καλοί έμποροι ευχαριστη-
μένοι εκ των μετ' ημών επιχειρήσεων. Παρ' αυτών εμάθομεν ότι εγώ
μεν και ο Πέτρος ηθέλωμε απολυθή άμέσως το δε μικρόν παιδίον θέλου-
σι, κρατήσει εισέτι, διότι ο πατήρ αυτού εκ των 100 λιρών, ας υπεσχέ-
θη μέχρι του Σαββάτου μόνον 70 τότε απέστειλε. Η σκληρά αυτή ειδή-
σις μας κατέθλιψε και μυριτρόπως ηγωνίσθημεν να πείσωμεν τον δύ-
στροπον και σκληροτράχηλον Καλόγηρον, επιμόνως αρνούμενον... ίνα

ΣΚΑΜΝΕΛΙ: Η εκκλησία Αγίων Αποστόλων

δεχθεί εγγύησιν ημών ότι εντός ελαχίστης προθεσμίας θέλομεν αποστεί-
λη αυτό 16 λίρας, όσας έπαπτον εις την μερίδα αυτού, διότι... ο Καρα-
μαγκιόλης παρητήθη της εαυτού μερίδος των 14 λιρών...

Ελεύθερο: πλέον...

Ιω. Μεγγλίδης

Ανακεφαλαιώνοντες παρατηρούμεν ότι στα παραπάνω αναγρα-
φόμενα αποσπάσματα της δραματικής εξιστορήσεως υπό του παθόντος
την αιχμαλωσίαν Μεγγλίδη κατά την 9η Μαρτίου του έτους 1881 στο
Σκαμνέλι αναγράφεται εικασίας το όνομα του αρχιληστή Χρήστου
Καραμαγκιόλη και επτάκις το όνομα του γιου του Νικ. Σαγιάννου Α-
λέξανδρος. Ο γιατρός πέρασε αρκετές ημέρες μαζί τους και συνομιλού-
σε μετ' αυτών. Κατά συνέπειαν αποδεικνύεται τρανώς ότι αρχηγός της
ληστερικής αυτής συμμορίας υπήρξεν ο αρχιληστής Χρήστος Καραμα-
γκιόλης και όχι ο Μάλαμας και ότι ο γιος του Νικολ. Σαγιάννου ονο-
μάζετο Αλέξανδρος και όχι Αστερινός, όπως ισχυρίζεται ο κ. Δ. Φρα-
γκούλης.

Τη δραματική αυτή εξιστόρηση της αιχμαλωσίας των Μεγγλίδη,
Π. Βολονάση και Αλεξ. Σαγιάννου υπό του αρχιληστή Καραμαγκιό-
λη αναδημοσίευσεν από το περιοδικό «Εστία» στο «Ζαγόρι μας» μην. Αυ-
γούστου, Σεπτεμβρίου, Νοεμβρίου του 1984 ο κ. Φ. Τ.

ΜΑΝΘΟΣ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Η εκπαίδευση στα χρόνια του σκοταδισμού

«Δια τους παρόντος επιτροπικού εγγράφου δηλοποιεί η παρευρεθείσα κοινότης του χωρίου μας ότι σήμερα ευχαρίστως διορίζει επιτρόπους του σχολείου και της εκκλησίας τους κυρίους Μιχαήλ Σακελλαρίου, Γεώργιον Α. Δόνον, Ανάγ. Μεντερλήν, Διαμάντη Οικονόμου και Νικόλαον Τσίτζον, καθώς και τους δύο ιερείς Οικονόμου και Σακελλαρίου, οίτινες οφείλουν πρώτον να παραλάβωσι τα βιβλία της Σχολής και να έχωσι δε αυτά κατάλογον, τον οποίον να καταστρώσωσι εις το βιβλίον της Σχολής.

Να παραλάβωσι οι αυτοί επιτροποι τα εις χείρας του κ. Σπυρίδωνος Πριμηκύρη ευρισκόμενα κοτάστιχα της σχολής, εν οίς υπάρχει λογαριασμός και έγγραφα ιδιαίτερα χρεωστικά και να έχωσι αυτά εις καλήν τάξιν φυλάττοντες πάντοτε τακτικόν ετήσιον λογαριασμόν των τε εισόδων και εξόδων της τε σχολής και εκκλησίας δια να δίδωσι λόγον κατ' έτος περί αυτών εις την κοινότητά μας.

Να επιμεληθώσι την είσπραξιν και παραλαβήν των της σχολής χρεωστικών εγγράφων.

ΣΤΑΘΗ ΛΑΜΠΡΙΔΗ
ΠΑΝΩ ΣΟΥΔΕΝΑ

Να ευαρεστηθώσι οι Κύριοι Επίτροποι να γράψωσι εις Τσομαγιά εις τον κύριον Αντώνιον Καψώφαν, Επίτροπον της διαθήκης του μακαρίτου Αναστασίου Δόνου δια να εξαποστείλει γρόσια χιλιάδες τρεις, άτινα δια της διαθήκης του αφιέρωσε εις την σχολήν μας.

Να γράψωσι εις Ικέρκυραν προς τους επιτρόπους του μακαρίτου Ζήση Γεωργίου εις τους κυρίους Κων/τίνον Φαλήν και δόκτορα Λαζαράν δια να εξαποστείλουν προς αυτούς, όσα ο μακαρίτης Ζήσης διέθεσε δια την σχολήν μας. Να γράψωσι και προς τον Κύριον Θωμάν Ιωάννου Γκολέτση εις Ραντομήρι δια να πέμψει αυτός όσα ο μακαρίτης πατήρ που διέθεσε δια την σχολήν μας.

Να θεωρήσωσι τον του Κυρίου Σπυρίδωνος Πριμηκύρη λογαριασμόν δια τα πεντακόσια είκοσι γρόσια, τα οποία είχε λάβει παρά του Καλλινίκου ηγουμένου της Ευαγγελιστρίας, δια λογαριασμόν της Σχολής και να παραλάβωσι τα υπόλοιπα.

Να προσπαθώσι παντοιοτρόπως να παρακινώσι τους ανθρώπους να αφήνωσι ελέη δια την σχολήν μας.

Τα σχηματιζόμενα κεφάλαια της Σχολής να τοκίζωσι εις ασφαλή μέρη και προ πάντων εις τον Βεκήλην του χωρίου μας, όστις δεν δύναται να δανείζεται παρ' άλλων, ειμή από τους επιτρόπους όταν ούτοι έχωσι χρήματα.

Τα περισσότερα χρήματα της εκκλησίας δύνανται να μεταχειρίζονται εις τας ανάγκας της Σχολής.

Να έχωσι και βιβλίον της εκκλησίας, εν ω θέλουν καταγράψει τα σκεύη και κτήματα αυτής.

Οι επιτροποι να λαμβάνωσι από τα χωράφια της εκκλησίας τα ημόρατα εκ των κατεχόντων αυτά, εάν δε τις δεν δώσει το δικαίον της εκκλησίας, δύναται να δίδωσι (οι επιτροποι) το κτήμα εις άλλον.

Εις το αυτό βιβλίον να βαστώνσι και λογαριασμόν των εισόδων και εξόδων της εκκλησίας.

Οι αυτοί επιτροποι οφείλουν να παραλάβωσι τον κοινόν κώδικα, όστις θέλει φυλάττεται εις όντινα εξ αυτών εγκρίνει η κοινότης, όταν δε είναι αναγκαίος, δια τινα υπόθεσιν, θέλουν τον δίδει συγκαταθέσει της κοινότητος.

Να επιμεληθώσι οι επιτροποι, να συναθροίσωσι όσα

κοινά έγγραφα είναι ακορπισμένα εις τους χωριανούς. Ο ρηθέντες επιτροποι του σχολείου και της εκκλησίας θέλουν λαμβάνει παρά των επιτρόπων της Ευαγγελιστρίας και του ηγουμένου Κυρίου Καλλινίκου τα δύο χιλιάδες πεντακόσια γρόσια, γρ. 2500, άτινα χρεωστεί να δίδει κατ' έτος εις την σχολήν μας ο ηγούμενος κατά τα μεταξύ ημών και αυτού έγγραφα. Θέλουν δε αρχίσει να λαμβάνουν τακτικώς τας δόσεις και θέλουν πληρώνει δι' αυτών τον διδάσκαλον απ πληρώνοντας και άλλας ελλείψεις του σχολείου. Να πληρώνωσι τρεις του έτους τους ιερείς μας, οίτινες να κάνουν αι λείτουργον ψαλλομένης και της νεκρωσίμου ακολουθίας υπέρ των ευεργετών της σχολής. Το παρόν θέλει αντιγραφεί εις τον κώδικα του χωρίου μας, όπου και οι επιτροποι θέλουν υπογραφηθεί. Δίδοντες όθεν αυτοίς την πληρεξουσίαν να πράξωσι παν ό,τι αφορά το συμφέρον του τε σχολείου και της εκκλησίας.

υποφαινόμεθα
1856 Μαΐου 29 Επάνω Σουδενα
Σακελλαρίου - Οικονόμος Λάμπρος Χριστοδούλου
Μ. Παρδόλης, Μ. Πασχάλης Σ. Πριμηκύρης
Αναστ. Ι. Δούβλης, Μ. Χριστοδούλου Διαι. Οικονόμου
Αιζ. Καψώφας, Χ. Μπατάς Ιω. Π. Μπάλιος
Γεωρ. Α. Δόνου, Χ. Τσιζής Στεφ. Μούλας
Γούλας Πόντικας, Μπ. Μίσιοι
Αι υπογραφαί των επιτρόπων»

Προτού να γίνη από την κοινότητα ο διορισμός ωρισμένων Σουδενιωτών για να φροντίζουν κατ' αποκλειστικότητα για τη Σχολή και την εκκλησία, έχει τη θέση του το περίφημο πρακτικό της κοινότητος με ημερομηνία 20 Απριλίου 1853. Ο Γρηγόριος Ζαζής, υπέρρηρος πια, παραδίδει την ηγουμένη με πρωτοβουλία και έγκριση της κοινότητος, στον Ιωσήφ Διαμαντίου, άγνωστης προελεύσεως και σίγουρα προερχόμενο από τους καλογήρους. Το πρακτικό αυτό είναι γραμμένο από πρόσωπο μορφωμένο. Ικανένα ψεγάδι δεν του θρίσκε, όσο κι αν ερευνηση κανείς. Περιέχει αξιόλογα στοιχεία. Θεωρούμε την παράγραφο Δ' ως την πιο σπουδαιότερη:

«Υπόσχομαι κατ' έτος αρχόμενον από σήμερα να προσφέρω εις την Σχολήν των Επάνω Σουδενών τα χιλία πεντακόσια — αρ. 1500 — γρόσια, τα οποία και ο νυν ηγούμενος γέρον μου ανέκαθεν προσέφερε εις τρεις δόσεις, ήτοι στο τέλος εκάστης τετραμηνίας». Στο ανέκαθεν θρίσκεται η αυστηρά αξία της προσφοράς, που εξασφάλιζε αδιατάραχτη τη λειτουργία της Σχολής των Επάνω Σουδενών.

Επακολουθεί το πρακτικό - υποσχετικό της 8ης Ιουνίου 1854. Το υπογράφει ο ηγούμενος Σουδενιώτης Καλλίνκος. Ο άλλος, ο Ιωσήφ, δεν πρόλαβε να θητεύση ούτε χρόνο σχεδόν. Το πρακτικό προσυπογράφουν και εξουσιοδοτημένοι πληρεξούσιοι από την κοινότητα. Η κυριώτερη διάταξη του πρακτικού αυτού: Το κοινούλιο το παρεχόμενο από την Ευαγγελιστρία ανέκαθεν για τη λειτουργία της Σχολής από 1500 γρόσια το χρόνο γίνεται (2.500) δύομιση χιλιάδες γρόσια. Είναι τόση η ποσότητα, που στο πρακτικό τους το 1856 οι σχολικοί επιτροποι υπολογίζουν να καλύπτουν και άλλες σχολικές ανάγκες.

Στις 4 Αυγούστου 1858 αναλαμβάνει νέα επιτροπή εκλεγμένη από την κοινότητα κατ' αποκλειστικότητα για την εκπαίδευση του χωρίου και υπογράφει από κοινού με τον Καλλινίκο νέο πρακτικό για τα εκπαιδευτικά πράγματα των Σουδενών. Είναι θέβαια ενδιαφέρον και καταχωριστέο.

«Διοριστικό γράμμα των επιτρόπων της Σχολής

Δια του παρόντος εγγράφου δηλοποιείται ότι η κοινότης των Επάνω Σουδενών ευχαρίστως αποκαθιστά επιτρόπους της Σχολής τους κυρίους Αντώνιον Καψώφαν, Σπυρίδωνα Πριμηκύρη και Γεώργιον Τατάνην, οίτινες οφείλουν να πράξωσι περί της Σχολής ως ακολούθως:

Επειδή ο πανοσιώτατος ηγούμενος της ιεράς Μονής Ευαγγελιστρίας, εκ φιλομαθείας και αγαθής προαιρέσεως οργανωμένος ευηρεστήθη να πληρώνη όλον τον ετήσιον μισθόν του ελληνοδιδασκάλου και την τροφήν αυτού, διο περί τούτου θέλουν συνεννοείσθαι και συμπράττειν εκ συμφώνου μετά του ειρημένου πανοσιωτάτου Κυρίου Καλλινίκου, του προσκυνητού (διότι είχε πάει στην Ιερουσαλήμ ο Καλλίνικος) και η κοινότης περί τούτου μόνη και ελευθέρα. Αυτοί ούτοι οι επιτροποι μετά του ηγουμένου θέλουν συμφωνεί τους μισθούς των διδασκάλων και το προσωπικόν αυτών, οίτινες θέβαια πρέπει να είναι ικανοί.

Περί δε του αλληλοδιδασκάλου η Επιτροπή θέλει φροντίζει να πληρώνη τον μισθόν αυτού εξ όσων ελεών θα δυνηθή να συνάξη μέχρι της τριετίας το δε ελλείπον θέλει πληρωείσθαι εκ του κοινού.

Οι επιτροποι θέλουν ευαρεστηθή να βαστώνσι τακτικά βιβλία της δοσοληψίας της σχολής, να συνάξουν όσα ελέη αφιερώσαν ή θέλουν αφιερωθή, εν τω μεταξύ να διορθώσωσι την βιβλιοθήκην συνάζοντες όσα βιβλία ευρίσκονται εις διάφορα μέρη ικαίμοντες τακτικόν κατάλογον, οι ίδιοι θέλουν φροντίζει περί πάσης επισκευής και λοιπής πορείας της σχολής.

Η διάρκεια των επιτροπών θέλει είσθαι δια μίαν τριετίαν από της σήμεραν.

Το παρόν θέλει αντιγραφεί εις το κοινόν κατάστιχον του χωρίου και θέλει υπογραφη παρά του πανοσιωτάτου Κυρίου Καλλινίκου, του προσκυνητού και των κυρίων επιτρόπων δια να χρησιμεύση προς γνώσιν πάντων των χωριανών.

1858 Αυγούστου 4, Επάνω Σουδενα»

Αντίγραφον της παραιτήσεως του Κυρίου Γεωρ. Τατάνη.

Δίδο το παρόν έγγραφον, ίνα δι' αυτού γίνη δήλον, ότι ο υποφαινόμενος παραιτούμαι από επιτροπος της Σχολής του χωρίου μου' αναγνωρίζω και εγώ, συμφώνως με τους χωριανούς μου, τους άλλους δύο επιτρόπους, τους διορισθέντας κατά την 4ην Αυγούστου τρέχοντος και υποφαινόμεν την 10ην Αυγούστου 1858. Επάνω Σουδενα. Γεώργιος Τατάνης, Καλλίνικος, ηγούμενος Ευαγγελιστρίας, Αντώνιος Καψώφας, Σπυρίδων Πριμηκύρης».

Με το πρακτικό αυτό και την κοινοτική εξουσιοδότηση έχουμε κάποια διαφοροποίηση από τη χρονιά 1856, που είχε διοριστεί μια επιτροπή από την Κοινότητα επιφορτισμένη και για το σχολείο και την εκκλησία. Επίσης έχουμε νέες παραχωρήσεις του Καλλινίκου ως εκπροσώπου της Ευαγγελιστρίας. Η ενίσχυση του Μοναστηριού προς τη Σχολή περνάει τα 2500 γρόσια, που είχε αναλάβει ο Καλλίνικος να δίνει για τις ανάγκες της Σχολής.

Άλλη η πιο σημαντική πληροφορία. Έως το 1856 είχαμε να κάνουμε με ένα δάσκαλο. Από το 1858 περνούμε στους δασκάλους, στο προσωπικό, τον αλληλοδιδάσκαλο. Ο Καλλίνικος έτσι δείχνει το άκρο ενδιαφέρον του και την απέραντη αγάπη του για την προαγωγή της Σχολής, αλλά και την αγνή διάθεσή του. Είναι ένας κληρικός Σουδενιώτης που δικαίως τον εκθειάζει ο Ιω. Λαμπρίδης έπειτα από το θάνατό του. Ήταν ιδιοφυΐα ο Καλλίνικος, αναφέρει ο Ιω. Λαμπρίδης.

«Εάν ο Χατζή - Καλλίνικος εγεννάτο εν εμπορική τινι πόλει, εάν προώρως δεν καταλαμβάνετο υπό οικογενειακών παγκών και εταξιδεύετο, θεβαίως δια της δραστηριότητος, οικονομίας, φιλοτιμίας και ευφυΐας αυτού ου μόνον πλούτη

πολλά θα εκέρδιζε, αλλά και μέγας του Έθνους ευεργέτης θα ανεδεικνύετο».

Το αποκορύφωμα της προσφοράς του στην εκπαίδευση των Σουδενών αποτελεί το πρακτικό που αναφέρεται στο συμφωνητικό μεταξύ της Επιτροπής και του διδασκάλου Γόνιου υπό ημερομηνία 1—9—1858 Επάνω Σουδενα:

«Δυνάμει του ανά χείρας μας πληρεξουσίου γράμματος της κοινότητος, οι υποφαινόμενοι επιτροποι της Σχολής μετά του πανοσιωτάτου ηγουμένου Κυρίου Καλλινίκου του Μοναστηριού Ευαγγελιστρίας, συνεφωνήσαμε ευχαρίστως δια τριετίαν ελληνοδιδασκαλόν της Σχολής μας τον ελλογιμώτατον Κύριον Αναστάσιον Γόνιον, Κάτω Σουδενίτην, νέον χρηστοηθέστατον, επιμελέστατον και εν ενί λόγω έχοντα παν ό,τι απαιτείται το διδασκαλικόν έργον.

Οφείλει ο ρηθείς διδάσκαλος να διδάσκη και μετά ζήλου την νεολαίαν μας τα εγκύκλια μαθήματα, δηλ. ελληνικά, μαθηματικά κ.τ.λ. ως και μίαν ξένην γλώσσαν, οιον την Γαλλικήν.

Οφείλει προς τούτοις να έχη τον κατά καιρόν αλληλοδιδάσκαλον.

Τω δίδομεν δε μισθόν δια την ρηθείσαν τριετίαν γρόσια βέκα χιλιάδας και τριακόσια, αριθ. 10.300, εκ των οποίων το αναλογούν ποσόν του έτους του, θέλει λαμβάνει εις τρεις δόσεις παρά του πανιερωτάτου ηγουμένου Κυρίου Καλλινίκου, όστις αναδέχεται πάσαν περί τούτου ευθύνην.

Υπόσχεται προς τούτοις ο ειρημένος Κύριος Καλλίνικος να χορηγή εις τον διδάσκαλον την τροφήν και κατάλυμα.

Διο εγένετο το παρόν και εδόθη εις χείρας του και δι' ένδειξιν υποφαινόμεθα

1858 οκτώ, Σεπτεμβρίου Αη πρώτη, Επάνω Σουδενα
Καλλίνικος, ηγούμενος Ευαγγελιστρίας
Αντώνιος Ι. Καψώφας
Σπυρίδων Πριμηκύρης».

Το αναφερόμενο πρακτικό είναι αξιοσημείωτο. Είναι γραμμένο με δωρική λιτότητα. Έχει μια πληρότητα θαυμαστή. Ούτε μια λέξη παραπανίσια, ούτε μια λέξη λιγώτερη. Κείμενο αξιοζήλευτο, υποδειγματικό. Ποιος γραμματισμένος σήμερα θα μπορούσε να διατυπώση ένα τέτοιο πρακτικό; Θα ιδρωκόπουσε για να γράψη το συμφωνητικό - πρακτικό έτσι καθαρό και κατανοητό.

Σ' αυτό το πρακτικό φαίνεται και η μεγαλωσύνη του Χατζή Καλλινίκου. Είναι όλος χαρά και ικανοποίηση με το διορισμό του Γόνιου, ως ελληνοδιδασκάλου, εκπαιδευτικού, που θα συντελούσε στη μάθηση και κατάρτιση των νέων της εποχής.

Και κάτι άλλο. Ισχυροποιεί τη γνώμη μας για το πέρασμα του Σπύρου Πριμηκύρη από τη Σουδενιώτικη αυτοδιοίκηση. Από το αντίγραφο του κώδικα με τις εκατοντάδες σελίδες, ανάγλυφη προβάλλει η προσωπικότητα του Σπ. Πριμηκύρη. Με το χέρι του και τη σοφία του έχει τα περισσότερα γραφήματα στο αντίγραφο του κώδικα. Ένα επιστέγασμα είναι το πρακτικό με το διορισμό του Γόνιου ως ελληνοδιδασκάλου. Σπουδαία προσωπικότητα άγνωστη ο Σπ. Πριμηκύρης είναι δημιουργήμα και πνευματικό τέκνο του Χρυσάνθου Ζαζή.

Πότε θα αξιωθή η κοινότητα να κάνει για όλους αυτούς ένα μνημόσυνο και μια διαφωτιστική ομιλία για το πέρασμά τους τον 19ο αιώνα;

Βασίμως ελπίζουμε ότι θα πραγματοποιηθή το αίτημά μας.

«ΤΥΜΦΗ»: Φυσικός ναός ή "βρώμα," ευτελών προθέσεων;

Στην απογραμμάτιστη «φούρια» των αναπτυξιακών μας εξελίξεων διαπράχθηκαν και δυστυχώς διαπράττονται, απειλητικές επεμβάσεις — ανενδοίαστες κακοποιήσεις θάλας — σε βάρος του περιβάλλοντος.

Οι ιωδιότες αυτές και ειδικότερα, η βία διακόμευση πόρων σπανίου φυσικού κάλους (περιπτώσεις Τύμφης, Κатарάκτης, Κλίφκης, γέφυρα Πολιτσάς, μοναστήρι Κηπίνας, καταράκτης Μασσοκίου), δεν τραυματίζουν μόνο ανεπανόρθωτα την αισθητική ακεραιότητα του χώρου, ούτε έχουν μόνο σαν αποτέλεσμα τον απληγή αφανισμό της πανίδας και χλωρίδας. Εγκυμονούν διαχρονικά κάτι πιο οδυνηρό, απειλούν με διασάλευση κι αυτής ακόμη, της εύνομης περιβαλλοντολογικής τάξης. Απειλούν α-

ΤΟΥ ΦΩΚΙΩΝΑ ΚΑΨΑΛΗ

πώτερα να απορριμώσουν κυριολεκτικά την οικολογική ισορροπία και την αυτονομία των φυσικών διαδικασιών. Επομένως, αντί οι αντιφυσικές μας παρεμβάσεις να ανασχεθούν, αντίθετα επιφορτίζονται. Αντί να παραδειγματίζονται από παράλληλα διεθνή βλαβερά περιστατικά, αναπολείοντας τις βιοπραγίες έναντι της φύσης, η ανεπιτρεπτή άγνοια και η επισημική αδιαφορία από τη με, καθώς και η κερδοσκοπική ασυνείδηση, από την άλλη, μας αποπροσανατολίζουν. Πρέπει επιτέλους, να αναθερμάνουμε την ήδη ψυχραγούσα και άκρας απομυζήτικης συμβίωσης μας με το φυσικό περιβάλλον. Και όχι με τις καταλυτικές μας ροπές, να προκαλούμε ποικιλότροπα τις λεπτές ισορροπίες του, θέτοντας σε δοκιμασία τις ανθεκτικές δυνατότητές του, που δεν είναι και τόσο ανεξίτηλες και ευσταθείς, όσο από παιδαγωγεία, ή απρονοησία νομίζουμε.

Αν μια μέρα, με τις διαφρητικές μας αυθαιρεσίες, η φυσική ανοχή εξαντληθεί; Τότε; Τότε πια δε θα υπάρχουν περιθώρια επιλογής, παρά μια αλλόφωνη «ψαύση» επιβίωσης! Και δεν εννοώ μόνο τις αμελίες των νόμων των πυρηνικών στροβίλων, που οπωσδήποτε είναι μια εκτροπή από τη φυσική μας ατραπιά, όταν χίλιες δυο άλλες ελκυστικές και παρελκυστικές παρεκλίσεις, επιβαρύνουν αισθητικά και λειτουργικά το ήδη αρρωστημένο ειδύλλιο με το φυσικό μας περιβάλλον. Προκαλούμε δηλαδή, τον καλό μας το Θεό, που δεν είναι άλλος από την εύνοια και ηλόγουστη φύση!

Εστιάζοντας όμως την προσοχή μας, σε πιο απτά σημεία περιβαλλοντολογικής προσβολής και ρύπανσης, όπως στον εθνικό δρυμό Βίκου — Τύμφης — Αώου, βλέπουμε εκεί, κρουγαλέα σημάδια και αδιάσειστα πειστήρια, που τεκμηριώνουν πολλαπλές τις διατυπωμένες απόψεις και τους απήρνητους χαρακτηρισμούς, για τη βάρβαρη συμπεριφορά μας, έναντι του περιβάλλοντος:

— Οι μέχρι τώρα διανοιχθέντες, (και ήδη αδιάβατοι) — σε στυλ χαράκι — χοντρά ορόμοι από τα χωριά Τσεπέλοβο, Σκαμνέλι, Βραδέτο και Ελαφότοπο, προς τις βραχώδεις κορυφές (ύψος 2.000 μ.).

— Το παραποτάμιο φάγμα της κοίτης, της χαράδρας Αώου, (πυρήνας δρυμού), από την πεζογέφυρα Κόιντας έως σημείο του μοναστηριού Στοιμίου, για την οδική προέλαση του «καντηλανάφτης»!

— Το σχεδιαζόμενο «πελέκημα» στο επίμηκες οφιοειδές χείλος του Βίκου, για την κυκλική οδική σύνδεση των δύο άκρων (Οξυά Μονοδενδρίου με Στούρο Ελαφοτόπου, ύψους 1.400 μ.).

— Και προπαντός, «άκουσον», η «γυδοπροβατική» ένωση με σύμπλεγμα δρόμων, μέσω δαντελλωτών χαράδρων και δολομιτών εξάρσεων, σε ύψος 2.020 μ. των χωριών Παπίγκου — Τσεπέλοβου, που προωθούν «βυσοδομητικά» ορισμένοι «βουκόλοι» της σκέψης, απειλούν καίρια τη φημισμένη οροσειρά της Τύμφης, αφού διγεται η αισθητική της ενότητα και ακρωτηριάζονται ανυπέρβλητα μνημεία φυσικής ομορφιάς, που επιβάλλεται, να παραμείνουν αμαγάρια και αρτιμελή, έτσι ακριβώς όπως γεννήθηκαν από τη μάνα φύση. Να μείνουν ανάγνητα, ένας ασύλητος κι ακαταράκωτος ναός, ώστε ο ευπρόσδεκτος προσκυνητής να αφιερώνονται έκθυμοι στη σωπή του διαλογισμού, εκστασιαζόμενοι μέσα στα άσπια μυστήρια του φυσικού τους ενδιαίτηματος, απείσπαστοι κι απόλυτα αποκομμένοι από τις ψυχοφθόρες υλακές της Βουλμίας και τους ανόητους διπληκτισμούς της περιπτής συσώρευσης! Να μείνει ένα φυσικό ορόσημο, ένα ασφαλές και νομιμοποιημένο ησυχαστήριο της πανίδας, ένα θεοφύλακτο θερμοκήπιο της χλωρίδας (έχουν νομικά δικαιώματα κι αυτά). Ένα ανόθευτο φυσικοδυσικό μουσείο, όπου θα διαφυλάγονται απόφα και μέσα, για σπουδή, μελέτη και βοτανική συλλογή, όλα τα είδη του γεωλογικού μας πλούτου. Έτσι θα έλκεται ο ντόπιος και ξένος επιστήμονας, πράγμα που γίνεται σήμερα, αφού ισχύει και το νομικό καθεστώς του δρυμού.

Να μείνει ως μια δυσπρόσιτη — για βανδάλους — ιερή παρακαταθήκη, όπου εισερχόμενος ο κάθε Άντατος του νου και της βιοπάλης, να αντιεί νύμεις από τη θαλπωρή της αρχικής που μήτρας! Γιατί, μη γελιόστε, δίχως δυστυχώς να το έχουμε συνειδητοποιήσει, είμαστε εγκάθετοι ο' αυτόν τον «εκτυφλωτικό» σκοτεινό κι ανοικτήριμνα περικοσμο του τεχνικού κλοιού, που καθημερινά κι' αδυσώπητα συσφίγγεται: γύρω μας.

Επομένως, στην καθολική τάση ισοπέδωσης, που μανιμάδες παρατηρείται και στην επιτακτική ανάγκη ολιγόωρης επανάκαμψης στους φυσικούς μας κόλπους, χρειαζόμαστε και δε μας

παίρνουν πια ο καιροί, ορισμένους φυσικούς πνεύμονες άθικτους. Ειδικότερα τις φυσικές επάλξεις της Τύμφης, που είναι ο άμεσος στόχος στο κλισισκόπιο ορισμένων «κορακοειδών».

Η ωμή λοιπόν καταδυνάστευση του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα την ύστατη αυτή στιγμή, που παγκόσμια παρατηρείται μια προστατευτική αφύπνιση. Και ειδικότερα, η σύλληψη του αδιασώστου δρυμού της Τύμφης, δεν είναι μόνο φαινόμενα ξεπεσμού, ή ιδιότητες ακαλλιέργειας. Φοβάμαι πως, όταν έτσι αβασάνιστα ποδοπατούνται τέτοιες αισθητικές αξίες, με τη συνεργασία μάλιστα ορισμένων κρατικών φορέων, είναι σα να ποδοπατάμε ανενδοίαστα τις πολιτιστικές μας παραδόσεις! Επί πλέον, τέτοια επιδημικά φαινόμενα δεν είναι άμοιρα υπονομένων, ως προς τη ζήση της ποιοτικής μας ιδιοσυστασίας. Πιστεύω και πρέπει η πίστη αυτή να είναι κάπως ευρύτερη, πως πολιτισμός και περιβάλλον, είναι ταυτώσιμες έννοιες. Η βιβρίνα του πολιτισμού είναι: το περιβάλλον!

Δυστυχώς εδώ, πέρα από τις αναπόφευκτες περιπτώσεις, έχουμε κραυγαλέα φαινόμενα κακοποιήσεων του εμψύχου περιβάλλοντος. Κι αφού μολύναμε και: «χαβουζοποιήσαμε» τους άμεσους χώρους μας, μετατρέποντας τη χώρα των Ολυμπίων Θένων, σε μια επαίσχυντη «κρεοαποταβερνά» πάμε τώρα, με κυνισμό, δίχως ίχνη προβληματισμού και στόχων, έμπλεοι από υπηρέσιακή ακαλλιέργεια και ανευθυνότητα, να μηξουμε τα μα'ι-μουδιότικα νύχια μας και κε: που λημεριάζουν οι Αετοί!

Κι όλα αυτά τα διεχθή κακουργήματα, συγκεκαλλυμένα και φρεσκογαρνημένα με την εύσημη και φιλάρησκη λέξη «ανάπτυξη!» Μια λέξη πολύ βαριά, ιδιαίτερα για ετομοόροπα και φιλοκτήριμνα γεροντικά κρανία! Η ανάπτυξη για να φθάσει από μια συγκροτημένη σκέψη, ως το συγκεκριμένο στάδιο μιας εναρμονισμένης με τη φύση υλοποίησης, χρειάζονται επίπονες και προπαντός έντιμες και ειδικευμένες διεργασίες και: μάλιστα από πολυπρόσωπες, επίλεκτες και διακεκριμένες πανεπιστημιακές ομάδες.

Δεν είναι πειραματόζωο κάθε «τυχαρίστης» εταιρία ανάπτυξης, τραχανοσαλάτα αβανών δημοσιογραφικών ή προ'όν γεροντικού αβηρότισμού και πνευματικής άνοιας!... Δε σημαίνει δε αναγκαστικά, αντιποίηση ή παραποίηση φυσικής αρχής!

Και προπαντός, δεν είναι επιδόρπιο, τούρτα, ή χωριάτικο κοτόπουλο στην ευτυχία κάθε κοιτοπόνηρου σαράφη! Δε σημαίνει δε επιπλέον, εξευτελισμό θών και αξιών, ούτε εκφυλισμό πατροπαράδοτων συνθηκών και παραδόσεων.

«Ανάπτυξη» μια λέξη για αμαθείς και ημιμαθείς στην ενασχόληση της πρέφας! Μια λέξη με έλξη και σαγήνη, με: και ψυχοφάγα. Ένα καλοεκτενμένο «μπαμπούρογκα» με εύστοχο σπ-

χο, τον αξέχαστο εκτοξευτή! Πιο εύλογα, παίρνουμε μια εισπράτη Τύμφη, έτσι ακριβώς όπως μας την άφησε η θεία σμίλη και τη μασκαρεύουμε, σε μαντάμ Ορτάνς!!!

Βρωμισμένη ύστερα, κοπιωμένη ξεκοιλιασμένη από χίλες δυο μερίδες, αναποδογυρισμένη από τις οξυρρινές μπουλντόζες και τις εκκιωντικές δυναμίτιδες. Γεμάτη από αιμάσσαντα πληγίσματα νταμαριών, σωρούς μπαζών, νά'υ'λον και πλαστικών αντικειμένων. Κολοβωμένη με περιλαίμιο καϊκετυπών δρόμων, που θα περιπλανούν βάνασα την αισθητική αλλολουχία και τη χρονική οντότητα της Διακορεμένης και λαφυραγωγημένης από τα φυσικά στολidia της χλωρίδας: και πανίδας, θα παραδοθεί έρμαιο ι απροστάτευτη (όσο προστατεύεται κι ο σημερινός δρυμός) στις κομποπτικές κυρτές και στους αρπακτικούς «σεληνιασμούς» των καλλιγόνων των κέρδους! Κι αυτή την ασβάρμητη ενέργεια, την παραποίηση, που θα κατασπαταληθούν κυριολεκτικά στο βρόντο, δίχως κέρδος, ιδιαίτερα για τα πλατιά στρώματα, τα δεσποτικά μύρια της ΕΟΚ. Αυτή την απεριποίητη και ανώριμη ενέργεια, που εκθέτει διεθνώς, όπως (περίπτωσης Πρεσπών, Αλουμίνια Δελφών κλπ.), το λυντσάρωμα της προσωποποιημένης της χώρα των Ολυμπίων Θένων, σε μια επαίσχυντη «κρεοαποταβερνά» πάμε τώρα, με κυνισμό, δίχως ίχνη προβληματισμού και στόχων, έμπλεοι από υπηρέσιακή ακαλλιέργεια και ανευθυνότητα, να μηξουμε τα μα'ι-μουδιότικα νύχια μας και κε: που λημεριάζουν οι Αετοί!

Κι όλα αυτά τα διεχθή κακουργήματα, συγκεκαλλυμένα και φρεσκογαρνημένα με την εύσημη και φιλάρησκη λέξη «ανάπτυξη!» Μια λέξη πολύ βαριά, ιδιαίτερα για ετομοόροπα και φιλοκτήριμνα γεροντικά κρανία! Η ανάπτυξη για να φθάσει από μια συγκροτημένη σκέψη, ως το συγκεκριμένο στάδιο μιας εναρμονισμένης με τη φύση υλοποίησης, χρειάζονται επίπονες και προπαντός έντιμες και ειδικευμένες διεργασίες και: μάλιστα από πολυπρόσωπες, επίλεκτες και διακεκριμένες πανεπιστημιακές ομάδες.

Μόνο άνθρωποι ψυχικά ενδεείς, προσβεβλημένοι ανήκεστα από κάποιο είδος πνευματικής οστεοπόρωσης, κερδοσκοπικής πανώλης, ή γεροντικής μωρίας, θα τολμούσαν να «αναστατούν» τέτοια «απρόκλητα» σχέδια, επιβουλά για την Αλκή φυσιογνωμία και τη φυσική ευγένεια του βουνού.

ΦΩΚΙΩΝ ΚΑΨΑΛΗΣ
Ορεβάτης
Μέλος του ΣΠΗΦ - FOTO CREATIVE

«ΑΞΙΩΘΗΚΑ»

Αξιώθηκα και πάλι να σας δω...
Στη θύμηση και στην ψυχή μου
σε είχα πάντα... Ζωγραφιά
Ελλάδα μου, Πατρίδα μου ΖΑΓΟΡΙ!

ΚΑΡΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
Λυντεναϊν Γερμανίας

Νεκρολογίες

ΣΤΟ ΓΙΑΝΝΗ ΡΩΜΑΝΕΛΗ

Της πατρίδας μου πάλι ομοιώθηκε (Οδ. Ελύτης).

Έφυγε αφού κμε την πατρίδα του πάλι ομοιώθηκε. Ομοιώθηκε με το ύψος των βουνών στη μεγαλοσύνη της κορύφου. Ομοιώθηκε με τη λευκότητα του χιονιστή στην κλωσμένη της πορείας του. Ομοιώθηκε με του αιγάνου το υψηλό ανάρριμο στο θάρρος και στη δύναμη.

Έφυγε από κοντά μας, βιαστικά χωρίς καλά - καλά να το καταλάβουμε ο Γιάννης Ρωμανέλης. Έφυγε αφού άφηνε την πορεία του σε χρόνια λάρνακα με πρόξες μοναδικής γενναιότητας, τόλμης, ανδρείας και πίστης στην ιδανικά του. Έφυγε αφού σημάδεψε το πέρασμά του με εκδηλώσεις ακέραιου χαρακτήρα: ήθους υψηλού. Έφυγε αφήνοντας παραδείγματα ανθρωπότητας σε όλες τις φάσεις της ζωής του. Άνθρωπος ήρεμος, γαλήνιος χωρίς εμπόδους και υπερβολές συμπεριφοράς σε ότι είχε σχέση με τα κοινά να λυθούν τα προβλήματα του χωριού του που τόσο αγάπησε. Σ' όλο το πανηγύρι μας ακόμα και στο τελευταίο — στις 20 Ιουλίου τ' Αη - λιο — ήταν παρών και θα τον θυμόμαστε πάντοτε ν' ακούει με συγκίνηση τα παλιά τραγούδια και να χορεύει με πάθος τους ρυθμούς μας τους Ζαγοριώτες.

Έτσι ήταν ο Γιάννης Ρωμανέλης. Ένα τέλει Ομοίωμα του τόπου που τον γέννησε. Του ταιριάζει λοιπόν ο στίχος του Νομπελίστα ποιητή: Της πατρίδας του πάλι ομοιώθηκε. Ε. Σ.

★
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Δ. ΚΟΥΝΑΒΟΣ

Στις 16 Σεπτεμβρίου, ημέρα Τετάρτη, εβδόμη προς Κύριον και κηδεύεται στη Θεσσαλονίκη, όπου διέμενε ο συγγραφέας επίτιμος Γυναικείος Αντώνιος Κουνάβος, σε ηλικία 85 ετών. Τη νεκρώσιμη ακολουθία, στην οποία εχοροστάτησε και ο συγγραφέας αδελφός του Δημ. Βαδάρης, ο οποίος σε σύντομοι επίκλησεις, που αρμόζουν οκτώ άρρενα τέκνα και μια κόρη. Πολυμελής η οικογένεια, πολλά τα ξεδο συντηρήσεως και περιποιημένα τα έσοδα, από την πενήντα μισό εκείνης της εποχής. Ήρπε, λοιπόν, όλα τα μέλη της οικογένειας να δραστηριοποιηθούν σε είχα πάντα... Ζωγραφία Ελλάδας μου, Πατρίδα μου ΖΑΓΟΡΙ!

ΦΩΚΙΩΝ ΚΑΨΑΛΗΣ
Ορεβάτης
Μέλος του ΣΠΗΦ - FOTO CREATIVE

«ΑΞΙΩΘΗΚΑ»

Αξιώθηκα και πάλι να σας δω...
Στη θύμηση και στην ψυχή μου
σε είχα πάντα... Ζωγραφία
Ελλάδα μου, Πατρίδα μου ΖΑΓΟΡΙ!

ΚΑΡΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ
Λυντεναϊν Γερμανίας

πρώτος στις διάφορες εργασίες. Δουλειά εξαντλητική, αλλά χωρίς άγχος. Και ακολουθούσαν οι μικρότεροι το παράδειγμά του, ώπου έγινε θεσμός πλέον στην οικογένεια η προσφορά εργασίας εκ μέρους των αδελφών. Μετά την αποφοίτησή του, από το Σχολαρχείο Λαϊστής, ευτύχησε να κληρωθεί για τη Ριζάρεο Σχολή, όπου και εφοίτησε επί μια πενταετία. Με τις άριστες κληρονομικές καταβολές και προδιαθέσεις από το οικογενειακό δένδρο (ο παπούς του δ'δασκαλος, ο πατέρας του ελληνοδ'δασκαλος, ο θείος του γιαντρός) με πλούσια και σπέρτα εφόδια από το Σχολαρχείο και με την ηγία έφεση για μάθηση, στη Ριζάρεο, που εκείνη την εποχή αποτελούσε ένα από τα καλύτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, έδωσε το στερεό θεμέλι ο πνευματικός καλλιέργειας και διαμόρφωσε τον χαρακτήρα του με βάση τις ηθικές, θρησκευτικές και κοινωνικές αξίες και ολοκλήρωσε έτσι την προσωπικότητά του, που καθιέρωσε τα βήματά του σ' όλη τη ζωή.

Μετά την αποφοίτηση από τη Ριζάρεο, υπακούοντας στην εσωτερική επιταγή για περαιτέρω πνευματική καλλιέργεια, ενεγράφη στην Θεολογική Σχολή Αθηνών, παρά τις αντιρρήσεις του πατέρα του, που αναλογίζονταν τις οικονομικές θυσίες της οικογένειας. Ο Αντώνιος όμως αμετάπειστος, δήλωσε ότι δεν θα έχει καμιά απαίτηση για οικονομική συνδρομή, κατά τη διάρκεια των Πανεπιστημικών σπουδών, διότι θα σπουδάζει εργαζόμενος. Και πράγματι ανέλαβε υπηρεσία ως δ'δασκαλος σε ιδιωτικό Σχολείο και κατόρθωσε έτσι να περατώσει τις Θεολογικές σπουδές του. Το 1926 διορίστηκε ως καθηγητής στο νεοσύστατο Γυμνάσιο Πτολεμαΐδος.

Η οικογενειακή του ζωή υπήρξε πολύ αρμονική. Το 1935 νυμφεύτηκε την Δήμητρα Ρόμπασα, από την Κοζάνη, με την οποία έζησε βίον αρμονικότητας με αμοιβαία αγάπη και κατανόηση και δημιούργησαν μια οικογένεια ζηλευτή, με δυο τέκνα. Μεγάλη ήταν η αγάπη του, που έτρεφε προς το χωριό του, το Βρυσόχωρι, που δεν παρέλειπε να το επισκέπτεται κάθε καλοκαίρι και να μένει μακρό διάστημα, επισκεπτόμενος και θεμερινά, πεζός, τις ιωραϊότητες το πατρικού, που πολύ τον συγκινούσαν. Αείμνηστε Αντώνη, σου ταιριάζει το του Αποστόλου Παύλου:

«Τον αγώνα τον καλόν ηγωνίσαι, τον δρόμον τον καλόν τετέλεκα, την πίστιν τητήρηκα, νυν δε απόκειται μου ο της δικαιοσύνης στέφανος». Αιώνια σου η μνήμη και ο Κύριος ας γαληνέει τη θλίψη και την οδύν των οικείων σου που τόσο σε αγαπούσαν και σε σέβονταν.

★
ΣΟΦΙΑ ΑΛ. ΜΠΡΑΧΟΥ

Άλλη μια σεβαστή γεροντίσσα μας άφησε χρόνια και την ευχή της.

Ο Αντώνης, ως ο μεγαλύτερος,

Παλιά Ζαγορίσια τούτη η Τσεπέλοβίτσα, γεμάτη εργατικότητα. Γεμάτη σποργή για όλους. Ανάσπασε τρεις κόρες και δυο γιούς και τ' αποκατέστησε όλα. Όμως με πολύ κόπο και πολύ ιδρώτα για να μπορέσει να τα βγάλει πέρα. Δεν της έλειψαν οι δυσκολίες στην πολύχρονη ζωή της, μα με την αξιάδα της πάλαψε μαζί με το σύντροφό της, που κι αυτός ήταν άξιος κι επιβίωσε. Ζωντανή παράδοση που χωριού μας. Πόσα δε μούλεγε.

Μα τώρα που χαίρονταν τα παιδιά και τα εγγόνια της η μαύρη κατάρτα της ανθρωπότητας τα γκρέμισε.

Όλα της παιδιά και κόρες νύφες κι εγγόνια της παραστάθηκαν με σποργή και στόχο...

Ο Απόστολος Πέτρος ας της ανοίξει τη θύρα του Παραδείσου...

Ας είναι αιώνια η μνήμη της.

Ε. Γ.

★
ΜΑΝΘΟΣ Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Φθινόπωρο πικρό φαρμακωμένο! Ο χάρος ο σκληρός ζήλεψε της ψυχής τη λεβεντιά, την αρχοντιά και την προκοπή που αγαπημένου μας Μανθούλη. Πισόπλητα τουβαλε τη μαχαίριά και σταμάτησε το στερνό του χτυποκάρδι!

Έφραξε τη βιωματική πορεία στον Απόστολο της Ελληνοχριστιανικής αγωγής, στο φωτεινό λειτούργημα της παιδαγωγικής σκέψης και της παιδευτικής ενέργειας!...

Από το ξεκίνημα της ζωής του δέχτηκε το κάλεσμα του Θεού, λάμπρυνε το χαρισματικό του τάλαντο στη Σχολή Καλών Τεχνών και επί τρεις δεκαετηρίδες ιερούργησε στον Ιερό Ναό της Παιδείας. Φύττει στις ψυχές της νιας γενιάς της πόλης μας μυρωδάτα λουλούδια ομορφιάς και τελειότητας. Πότιζε με το κρασί της σκέψης του το νου της θέρμαινε με της καρδιάς του το πυρμα της προσωπικότητάς της, για ν' ακουμπάει σ' αυτήν με σιγουριά κι εμπιστοσύνη την ελπίδα του, το μέλλον του και την προκοπή του ο λαός μας!

Ιερολοχίτης του χρόνου και της τιμής πιστός, δέχτηκε το στεφάνι της δόξης τ' αμάραντο!...

Σαν αστέρι φεγγαρόλο έλαμπε στο πέρασμά του με τη φωτεινή του προσωπικότητα, με τον αδαμάντινο χαρακτήρα του, με την καλοσύνη, την ανθρωπιά και τη λαμπρότητα του νου και της καρδιάς τη φλόγα, σαν σποργή, μακρό υιός και αδελφός και συγγενής και εξαιρετός πατριώτης, φίλος και συνάνθρωπος και μεγάλος δάσκαλος και Παιδαγωγός!...

Με λεβεντική περπατήσι ανέβαινε πάντα όλο και σε πιο ψηλά μετερίδια και λημέρια ανθρωπίνης δημιουργίας, για να φωτίσει και να παρορμά σε πρόξες τιμής και λεβεντιάς όσους ευτυχούσαν να συναντιώνται στο πέρασμά του.

Στη στενή του κατοικία πλήθος προσκυνητών της τιμής και της αγάπης του πρόσφεραν κύμνον της ταφής του και πήραν παντοτεινή θύμηση από τη ζεστασιά της πίστης που, τη φεγγαρόλη του Πνεύματος

MIX. ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

(150 χρόνια από τη γέννησή του)

Η Διεύθυνση της Σχολής Τυφλών του Πέρινς της Βοστώνης (PERKINS SCHOOL FOR THE BLIND), ετίμησε τον Μιχ. Αναγνωστόπουλο, φέτος που συμπληρώνονται 150 χρόνια από τη γέννησή του.

Στην Αμερική, με διάφορες πολλές και ποικίλες εκδηλώσεις, τον ετίμησε δέοντως, στην Ελλάδα έγινε στην Αθήνα, με πρωτοβουλία του ΦΑΡΟΤ ΤΥΦΛΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ, στη γενετήριά του το Πάπικο και στην Κόνιστα, όπου η Αναγνωστοπούλειος Σχολή, ήρθε διμελής αντιπροσωπεία της Σχολής του PERKINS, με επικεφαλής τον Διευθυντή αυτής κ. KEVIN LESSARD, συνοδευόμενη από τον Διευθυντή του Φάρου Τυφλών της Ελλάδας κ. Εμμανουήλ Κεράκη και την Υποδιευθύντρια και Κοινων. Λειτουργό του κ. Ιριγένεια Πολυδούρη — Μπενάκη.

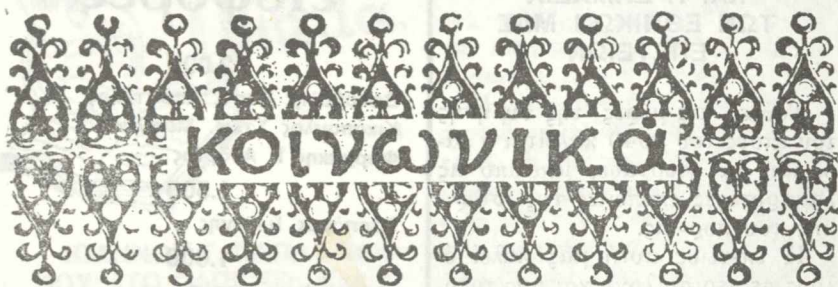
Η αντιπροσωπεία αυτή εν πρώτοις απέδωσε φόρον τιμής στον τάφον του Μ.Α., στην Αναγνωστοπούλειο Σχολή Κόνιτσας, όπου ετετέλεθη επιμνημόσυνη δέησης. Κατόπιν την άλλη μέρα (30 Σεπτεμβρίου), τα μέλη της Επιτροπής αυτής, μετέβησαν εις Πάπικον, όπου επισκέφθηκαν το σπίτι που γεννήθη ο Μ.Α., το Δημοτικό Σχολείο και την εκκλησία των Ταξιαρχών, στο Μικρό Πάπικο και την λουσία σε αριθμό και περιεχόμενο ατομική βιβλιοθήκη του, το Δημοτικό Σχολείο όπου φυλάσσεται και την εκκλησία του Αγίου Βλασίου, στο Μεγάλο Πάπικο. Όλοι οι ευγενείς προσωνυχία συνενκινήσαν από την επίσκεψή τους αυτή, έμειναν κατενχαριστημένοι και κατενθουσιασμένοι από τη θερμή φιλοξενία που έτυχαν, τόσο από το δήμαρχο και Διευθυντή της Αναγνωστοπούλειος Σχολής Κόνιτσας κ. Ιωάννη Γουσουήνη, στην Κόνιστα, όσο και από τον αντιπρόεδρον της Κοινότητος Πάπικου κ. Μιχαήλ Χριστοδούλου και των συγγενικών που παρευρέθηκαν, στο Πάπικο.

Αξίζει ένα μεγάλο εύγε σε όσους είχαν την έμπνευση να τιμήσουν τον μεγάλον αυτόν άνδρα, τον ευεργέτη Μιχαήλ Αναγνωστόπουλο, σήμερα μάλιστα, στην εποχή της ύλης και της καλοζωίας, η ευποιία, αλλά και κάθε ηθική αξία, περιφρονείται.

Είθε συχνότερα να τον ενθυμούμεθα.
Ι. Γ. Π.

του, της αρετής του τη μοσχοβολία, για αιώνια μνήμη και προσευχή ανάπαυσης του στα παραδείσια δώματα... «Τους οι ποιοούν ο πάντων αρπακτήρ Άδης ου δύναται χείρα βαλέιν Άθάντας γαρ εισίν».

ΤΑΚΗΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΒΑΦΤΙΣΙΑ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Η Δώρα και ο Γιώργος Βούρβος βάπτισαν τη δεύτερη κορούλα τους και της έδωσαν το όνομα Μαρία.

Να τους ζήσει.

Ο εφημέριός μας αιδεσμώτατος Παπαστέφανος Ντάφλος ευλόγησε τα βαπτίσια της εγγονής του, κόρης του γιού του Πάνου και της έδωσαν το όνομα της Πρεσβυτέρας του, Λαμπρινή.

Να τους ζήσει.

Ε. Γ.

ΜΑΚΡΙΝΟ: Ο Κώστας Παπαναστασίου και η γυναίκα του Ευγενία, το γένος Κων. Χατζάβαλου, βάπτισαν στον Άγιο Νικόλαο Αγοράς Ιωαννίνων το κοριτσάκι τους, χοροστατώντος του Πρωτοσυγγέλου της Ιεράς Μητροπόλεως Ιωαννίνων.

Ο νουνός της Μιχ. Παντούλης την ονόμασε Ανδρομάχη.

Να τους ζήσει και να τη χαρούμε και νυφούλα.

Ο Νικόλαος Κοροβίλας και η γυναίκα του Δανάη, το γένος Κων. Χατζάβαλου, βάπτισαν στις 20 Σεπτεμβρίου το αγοράκι τους. Του χάρισαν το όνομα Δημητράκης.

Να τους ζήσει.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Η Λευκοθέα Οικονομίδη — Τσιλιγκίρη βάπτισε το γιο της και τον ονόμασε Θεοφάνη.

Να της ζήσει.

ΑΡΡΑΒΩΝΕΣ

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Ο Χρήστος Περ. Τσουμάνης Μαθηματικός και η Ξένια Λαλουδάκη Καθηγήτρια από τη Λακωνία αρραβωνιάστηκαν.

Καλά τους στέφανα.

Ο Θωμάς Κήττας και η Δημητρούλα Τάγκα από τη Δοβρά Δασκάλα, αρραβωνιάστηκαν.

Καλά τους στέφανα.

Η υπάλληλος της Στατιστικής Υπηρεσίας Άννα Ντ. Καπρίτσιου και ο Τραπεζικός Γιώργος Απ. Σοκοβέλος αρραβωνιάστηκαν. Στο νεαρό ζευγάρι καλά στέφανα και στις οικογένειές τους τα πιο θερμά μου συγχαρητήρια.

Ε. Γ.

ΓΑΜΟΙ

Η Ελένη Γεωρ. Βαγγελή και ο Νί-

κος Χρ. Δήμου από τις Καρυές παντρεύτηκαν.

Να ζήσουν ευτυχισμένοι και θερμά συγχαρητήρια στις οικογένειές τους.

ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ: Στην οικογένεια του φίλτατου Σωτήρη Μιχ. Κρυστάλλη που πάντρεψε την κόρη του Μάρω με το Σταύρο Ιωάννου από την Ανατολή, τα πιο θερμά μου συγχαρητήρια και στο νέο ζευγάρι εύχομαι ζωή ευτυχισμένη.

Ε. Γ.

ΘΑΝΑΤΟΙ

ΛΑΪΣΤΑ: Πέθανε και κηδεύτηκε στην Ξάνθη ο Εμμανουήλ Βαρτζόπουλος. Στην κηδεία του παραβρέθηκαν μεταξύ των άλλων και ο επίτιμος πρόεδρος του Συλλόγου και ανιψιός του Ιωάννης Βαρτζόπουλος που στέλνει τα θερμά του συλλυπητήρια.

ΒΡΥΞΟΧΩΡΙ: Πέθανε και κηδεύτηκε στο χωριό μας ο Νικόλαος Δημ. Τσουμάνης 74 χρόνων υπάλληλος Υ. Ε.Β. Αλεξανδρείας.

Τη γυναίκα του Βασιλική, τα παιδιά τους και τα εγγόνια τους συλλυπούμαστε θερμότατα.

Οικογ. Αστ. Τσουμάνη
Υπαλ. ΕΛΤΑ Ιωαννίνων

ΕΛΑΤΗ: Πέθανε και κηδεύτηκε στο χωριό μας ο Ηρακλής Βέλλης 95 χρόνων, τ. υπάλληλος Τραπεζής Ελλάδος.

Τη γυναίκα του Κλεονίκη, τα παιδιά του Αλέκα, Αλίκη, Δημήτρη, Μίνα και τους λοιπούς συγγενείς συλλυπούμεθα.

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Ξαφνικά έφυγε ένας ακόμη χωριανός μας, ο Νίκος Οικονομίδης μικρός ξενιτεύτηκε για να βρει την τύχη που κάθε άνθρωπος αναζητά. Εργατικός, τίμιος και αγαπητός στον κύκλο της δουλειάς που πρόκοψε, πήρε θέση στην κοινωνία και δημιούργησε άριστη οικογένεια. Ξαφνικά όμως έφυγε ακολουθώντας πρόωρα την φυσική ανθρώπινη μοίρα αφήνοντας ένα μεγάλο κενό στους δικούς του. Χωριανοί και φίλοι τον ξεκίνησαν στο μεγάλο ταξίδι.

Η Ένωσή μας για τον πρόωρο χαμό ενός καλού χωριανού μας συλλυπείται θερμά την οικογένειά του.

ΕΝΩΣΗ ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΥ

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Την Πέμπτη 8 Οκτωβρίου εις την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου του Ρι-

ζαρείου Ιδρύματος ετελέσαμε, σε στενό οικογενειακό κύκλο, μνημόσυνο για τη συμπλήρωση 2 χρόνων από το θάνατο του αγαπημένου μου συζύγου Καθηγητή Κώστα Β. Παλμού.

ΛΙΛΗ Κ. ΠΑΛΜΟΥ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ

ΚΟΥΚΟΥΛΙ: Σε όσους συμπαραστάθηκαν στο βαρύ μου πένθος για το θάνατο του λατρευτού συζύγου μου Κώστα, τους ευχαριστώ θερμότατα.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΚΩΝ. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

ΕΛΑΦΟΤΟΠΟΣ: Σε όσους συμπαραστάθηκαν στο βαρύ πένθος μας για το χαμό του αγαπημένου μας Κώστα, ευχαριστούμε θερμά.

Οικογένεια ΑΘΗΝΑΣ Κ. ΝΤΙΝΑΛΕΞΗ

ΤΟ ΠΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ

Την Τετάρτη 7 Οκτωβρίου έγιναν τα εγκαίνια στα Γιάννινα ενός καταστήματος πούνατι το «κάτι άλλο». Είναι στην κυριολεξία κάτι αλλοιότιμο, γιατί αντικείμενο των εργασιών του είναι η πληροφορική.

Την επιχείρηση ίδρυσαν πριν από 5 χρόνια η θυγατέρα που διευθυντή μας Αγγελική Κ. Κυραζή από τις Φραγκάδες και ο άνδρας της Γεώργιος Κακαρελίδης. Και οι δυο Μαθηματικοί του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με μεταπτυχιακές σπουδές στην Αγγλία υπό την επωνυμία PROGRAM ΕΠΕ.

Μαζί με τους 4 συνεργάτες τους Ιωάννη Βούλγαρη, Θέα Σταύρου, Στέφανο Σήτα και ΗΛΙΑ ΜΑΣΤΟΡΑΚΗ, πτυχιούχοι Φυσικοί και Μαθηματικοί του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, αποτελούν τη μοναδική σοβαρή επιστημονική μονάδα στα Γιάννινα.

Πελάτες τους μέχρι σήμερα το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιατρική Σχολή, Νομαρχίες Ιωαννίνων, Πρεβέζης, Ηγουμενίτσας, Ζακύνθου, Δήμοι Ηγουμενίτσας, Πάργας, Νοσοκομείο Ιωαννίνων πολλές βιομηχανικές και εμπορικές επιχειρήσεις, Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί, Ιατροί, Δικηγόροι κ.ά.

Η PROGRAM ΕΠΕ που από προχθές μετέφερε τα κεντρικά της γραφεία, την έκθεση προΐόντων της και τη Σχολή Πληροφορικής Πανεπιστημιακού Επιπέδου, με δακεκριμένους επιστήμονες του χώρου, στη γωνία των οδών Μιχ. Αγγέλου και Γρ. Σακκά, στο κέντρο της πόλης, είναι ένα θαύμα αρχιτεκτονημένο και ανάλογα του είδους διακοσμημένο από τον Ζαγορίσιο αρχιτέκτονα Βάκη Μανέκα γιο της ζωγράφου Τέμης Μανέκα από τα Σουδενά αποτελεί δε για την πόλη των Ιωαννίνων πρωτοποριακό επιχειρηματικό κόσμημα.

Συγχαίρουμε τους νέους επιστήμονες και τους συνεργάτες τους και τους ευχόμαστε υγεία, συνέχιση της δραστηριότητάς τους και πανελλήνια προβολή.

Το «ΖΑΓΟΡΙ μας»

10.000

Λιούμας Αθανάσιος

5.500

Λαζαρίδης Αθανάσιος

3.000

Γιαννακός Ιωάννης

2.000

Βαζάκας Μ. Αναστάσιος

Ντινιλέξη Κ. Αθηνά

1.500

Βούδας Παντ. Θεόδωρος

Βούδας Πέτρος

Πετρίδης Γ. Κων/νος

1.000 Β' ΔΟΣΗ

Βλάχου Αθ. Ασπασία

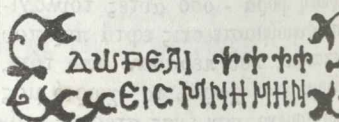
Κράλιος Αλ. Κων/νος

ΨΗΦΙΣΜΑ

Ιωάννινα σήμερα 17 Οκτωβρίου 1987 το Διοικητικό Συμβούλιο της Ιστορικής και Λαογραφικής Εταιρείας Ζαγορίου, με το θλιβερό άγγελμα του θανάτου του Προέδρου της

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ συνήλθε εκτάκτως και αποφασίζει:

- 1) Να εκφράσει τα συλλυπητήρια της Εταιρείας εις την οικογένεια του μεταστάντος.
- 2) Να συνοδεύσουν την εκφορά του Νεκρού.
- 3) Να κατατεθεί στεφάνι.
- 4) Να αναλάβει η εταιρεία την έκδοση εργασίας του μεταστάντος.
- 5) Να δημοσιευθεί το παρόν.

• Για ενίσχυση των σκοπών της εφημερίδας:

Η κ. ΛΙΛΗ Κ. ΠΑΛΜΟΥ προσέφερε ΔΕΚΑ ΧΙΛΙΑΔΕΣ (10.000) δρχ. επί τη συμπλήρωσει δύο ετών από το θάνατο του συζύγου της καθηγητού Κ. ΠΑΛΜΟΥ.

Η κ. ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Θ. ΣΙΓΚΑ προσέφερε 10\$ στη μνήμη των γονέων της ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΙΑΣ ΕΞΑΡΧΟΥ.

Η οικογένεια ΝΙΚ. ΜΠΑΖΙΑΡΑ προσέφερε 2.000 δραχ. στη μνήμη του ΝΙΚ. ΜΠΑΖΙΑΡΑ.

• Η Σ.Ε. τους ευχαριστεί